

Luitenant-Generaal F. DE BAS.

DOOR

W. E. VAN DAM VAN ISSELT,
Gepensionneerd Luitenant-Generaal.

Wederom is een der veteranen ons ontvallen. Te 's-Gravenhage overleed 22 Februari 1931, oud nagenoeg 90½ jaar, de alom bekende en algemeen geachte Luitenant-Generaal b.d. der Cavalerie F. DE BAS, een der oudsten onder de ouderen.

Geboren in 1840, werd hij in 1856 cadet der Cavalerie en in 1860 tweede-luitenant bij de Dragonders. Reeds in 1864 werd hij, wat destijds nog mogelijk was, als eerste-luitenant geplaatst bij den Generalen Staf (Militaire Verkenningen). 1 Mei 1868 aangewezen als een der eerste 4 leerlingen van een eerste methodische opleiding tot Stafofficier (de school ter opleiding van officieren voor den Generalen Staf te Haarlem), werd deze inrichting reeds 1 November d.a.v. gereorganiseerd tot een Stafschool te Breda en verhuisde bedoeld 4-tal daarheen. Bij het zeer zware eerste eindexamen in April 1872 slaagden er slechts twee, n.l. de bekende latere Luitenant-Generaal A. KOOL, eerste Commandant van het Veldleger, en DE BAS.

Deze laatste werd dientengevolge bij keuze bevorderd tot ritmeester der Huzaren en in 1873 overgeplaatst bij den Generalen Staf. Als kapitein van dat dienstvak was hij leeraar aan de IIe Afdeling der Krijgsschool. Bij bevordering tot hoofdofficier (1885) bleef hij bij dat dienstvak werkzaam. In 1890 kwam aan zijn militaire loopbaan in den rang van luitenant-kolonel vrij onverwacht een einde, nadat DE BAS in 1887 bij zijn Wapen was teruggeplaatst. Zijn militaire loopbaan eindigde niet zóó schitterend als het begin zeker aan velen deed verwachten. Voor onze krijgsmacht en hare geschiedenis, ook voor den persoon zelf, bleek dit achteraf een geluk bij een ongeluk; ook hier werd verlies tot gewin. Met zijn groote werkkraacht en werklust, zijn liefde voor onze krijgsmacht en haar geschiedenis, zijn enthousiasme vormde DE BAS zich een nieuwe levenstaak door de oprichting van het Krijgsgeschiedkundig Archief van den Generalen Staf. 15 October 1890 diende hij een Memorie in aan den toenmaligen Minister van Oorlog BERGANSIUS betreffende de oprichting van zulk een Archief; bij K.B. van 24 April 1891 werd aan DE BAS opdracht verstrekt om de oprichting van zulk een Afdeling voor te bereiden. 2 November 1897 werd hem officieel de titel van Directeur van dat Archief verleend.

Van 1890 totdat hij medio 1928 op den zeer hoogen leeftijd van

bijna 88 jaren die functie moest neerleggen heeft de Generaal zijn beste krachten aan dat Archief gegeven, zeer veel bijeen en tot stand gebracht, ook door inlichtingen en gegevens en door zijn groote bereidwilligheid en hoffelijkheid honderden aan zich verplicht.

Van jongs af had bestudeering van de krijgsgeschiedenis DE BAS aangetrokken, getuige zijn eerste groote werk, de Duitsch-Deensche oorlog van 1864, een voor Nederland nog steeds leerzaam voorbeeld.

Het nut en de waarde van een eigen Krijgsgeschiedkundig Archief, ook de richting, waarin dit dient te arbeiden, stippelde de Generaal uit in een voordracht in Krijgswetenschap 1894/95 „De schatkamers onzer Krijgsgeschiedenis”. Zeer talrijk zijn voorts de voordrachten, artikelen en brochures, van de hand van den overledene verschenen, meest op het gebied onzer Vaderlandsche- en onzer Krijgsgeschiedenis. Drie standaardwerken verschenen onder zijn naam, waarvan twee in samenwerking met anderen:

1°. Het zeer breed opgezette werk „Prins Frederik der Nederlanden en zijn tijd”, waarin men o.m. de geheele Nederlandsche Krijgsgeschiedenis van de jaren 1793 tot 1815 bewerkt vindt, aan Waterloo bijzondere aandacht werd geschonken en ten slotte ook de Tiendaagsche Veldtocht is behandeld;

2°. in samenwerking met den Belgischen Generaal DE T'SERCLAES DE WOMBERSOM, een uitgebreid, in het Fransch verschenen werk over den veldtocht van 1815 in de Zuidelijke Nederlanden, waarin, op het voetspoor van KNOOP, doch nu gedocumenteerd door een zeer groot aantal, te voren onbekende archiefstukken, werd opgekomen voor het goed recht der Nederlandsch-Belgische troepen in de uitkomsten van Quatre-Bras en Waterloo, en nogmaals de aanmatigingen in dat opzicht van Engelsche schrijvers werden bestreden;

3°. het standaardwerk „Het Staatsche Leger van 1568 tot 1795”, door de Generaals TEN RAA en DE BAS, dat o.m. door bezuiniging op de defensieuitgaven helaas niet verder is afgedrukt dan 1672, zoodat het thans midden in een onzer belangwekkendste, meest nationale oorlogen eindigt. Aan het bijeenbrengen van de bouwstoffen voor dit werk heeft eerstgenoemde verreweg het grootste aandeel gehad.

Tot slot moet worden vermeld, dat Generaal DE BAS ook een groot vereerder en trouw aanhanger was van het Huis van Oranje. Hoe zou dat anders kunnen, mag men vragen, van iemand met zijn geestdrift en zijn kennis van onze eigen geschiedenis?

Het is geen klein volk, dat zijn schoon en grootsch verleden eert. *Noodgedrongen* werden wij, voornamelijk door onzen 80-jarigen worstelstrijd tegen Spanje, mede de grondleggers van de krijgskunst en het krijgswezen in Europa. Reeds vóór 1600 vormde Prins MAURITS' leger de leerschool voor West-Europa. Wij hebben gestaan aan de spits van het gestadig evolueerend krijgswezen, zeker in verdedigenden zin.

Wereldberoemd waren onze artillerie, onze versterkingskunst en het gebruik, bij de landsverdediging van het water gemaakt. Het was geen klein man, al was hij lichamelijk klein en tenger, die den eersten stoot heeft gegeven om dat alles bijeen te brengen, te bewaren, stelselmatig te ordenen, om het daarna methodisch te kunnen bewerken. Met dezen arbeid zal Generaal DE BAS in den loop der tijden duizenden aan zich verplichten; met het monument, voor het Staatsche en het Nederlandsche Leger opgericht, heeft hij, zeker ongewild en misschien ook onbewust, zichzelf een blijvend gedenkteeken gesticht. Tot in lengte van dagen zal men algemeen partij kunnen trekken van den eersten stoot, door DE BAS in deze richting gegeven en steeds gemakkelijker, overzichtelijker, vruchtdragender, ook stimuleerder kunnen putten uit:
„De schatkamers onzer Krijgsgeschiedenis”.

Enkele beschouwingen naar aanleiding van het eerste deel van „Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914—1918”.

DOOR

J. J. C. P. WILSON,

Kapitein van den Generalen Staf.

In het nummer van December 1930 beloofden wij onder „Boekbespreking” terug te komen op enkele belangrijke lessen, die uit het eerste gedeelte van het Oostenrijk-Hongaarsche Stafwerk kunnen worden geput.

Wij volstaan met het doen van enkele grepen en zullen in het volgende slechts eenige zaken, die ons voor den Nederlandschen officier van belang, dan wel belangwekkend schijnen, nader belichten.

1. *Het O.H. Leger van 1914.*

In vele opzichten is de geschiedenis van dit leger een lijdensweg.

Merkwaardigerwijze vertoont de toestand van de weermacht veel overeenkomst met dien van ons leger in 1914, zij het ook, dat de oorzaken in beide landen andere waren.

In O.H. bestonden eigenlijk 3 legers naast elkander: het Rijksleger, de Hongaarsche militie of Honved en de Oostenrijksche militie of Landwehr. Voor het Rijksleger moesten de gelden o.m. worden gevoteerd door den Oostenrijkschen Reichsrat en door den Hongaarschen Reichstag. Dat een en ander aanleiding gaf tot wrijving en moeilijkheden, valt te begrijpen. Dit was te meer het geval, toen in Hongarije een streven ontstond om het Rijksleger te splitsen. Daar dit mislukte, trachtte men zijn denkbeelden zijdelings tot uitvoering te brengen door de organisatie der Honvedformaties op te voeren en gelden voor het Rijksleger te weigeren.

Als tegenwicht handelde men in Oostenrijk evenzoo met de Landwehr. Het gevolg was, dat de Honved- en Landwehrdivisiën, aanvankelijk bedoeld als reserveformaties, in 1914 ebenbürtig aan die van het Rijksleger waren en dus in eerste linie te velde trokken. (Zie o.a. de uitstekende Gebirgstruppen der Oostenrijksche Landwehr.)

Men ging verder en bracht ook de K.u.K. en de K.U. landstormformaties met het staande leger te velde. Deze formaties bestonden uit mannen van 32 tot 42 jaar.

Het gevolg van een en ander was, dat geen troepen in tweede linie beschikbaar waren dan in de haast geformeerde etappentroepen, territoriale landstorm e.d. afdelingen.

Vóór 1914 deden zich ten aanzien van de troepenformatie de volgende feiten voor, die ook h.t.l. hun invloed deden en nog steeds doen gelden:

a. De regeering moest steeds zoeken om een meerderheid in de volksvertegenwoordiging te vinden voor militaire plannen. (Tegenwerking van de Hongaren en o.m. van de liberale burgerlijke pers in Oostenrijk.)

b. Het contingent hield geen rekening met het aangroeien van de bevolking. Het bedroeg in 1870 één man per 360 inwoners, in 1910 slechts 1 man per 400 inwoners.

c. De bloedarmoede der infanterie. (Zie het artikel van Luit.-Generaal b.d. W. E. VAN DAM v. ISSELT in Nos. 10 en 11 van 1930.)

De vierde bataljons der actieve regimenten infanterie moesten worden gereorganiseerd in „Instruktionsabteilungen”, teneinde personeel voor mitrailleurafdeelingen en voor batterijen beschikbaar te krijgen. Nochtans moesten in 1914 bij de actieve regimenten reeds 32-jarige landstormmannen worden ingedeeld.

De gevolgen van de chronische politieke en geldelijke moeilijkheden waren o.m. (de lezer vergelijk met Nederland!):

dat eerst in 1908 een nieuw veldkanon werd ingevoerd;

dat de veldhouwitsers en bergkanonnen sterk verouderd waren en noch schilden, noch kanonterugloop hadden;¹⁾

dat de artillerie veel te zwak was en de O.H. divisie 18 tot 30 kanonnen minder telde dan die der omringende groote mogendheden. Op 1100 bataljons telde men totaal 2840 vuurmonden (2154 veld-; 296 bergkanonnen; 112 veldhouwitsers; 288 mobiele vestingkanonnen);

dat het aantal mitrailleurs geheel onvoldoende was (meestal 2 per bataljon en 4 per cavaleriedivisie);

dat het aantal geweren ontoereikend was, zoodat in September in de Karpathen landstormafdeelingen stonden, die gewapend waren met enkelladers;

dat de hoeveelheid artilleriemunitie ten eenenmale onvoldoende was, zoodat weldra nijpend gebrek aan munitie ontstond;

dat de kleedingvoorraad niet toeliet om aan iederen soldaat een velduniform uit te reiken, zoodat reserveformaties uitgerust werden met donkere uniformen of zelfs alleen met een armband.

Het leger was opgevoed in de leer van den „Angriff um jeden Preis”. Men hield onvoldoende rekening met de afstootende kracht van moderne vuurwapens en met de waarde van veldversterkingen. Tot in September heeft dit het O.H. Leger zeer bloedige offers gekost. Men stormde op den vijand in zonder de voorbereiding of de ondersteuning der artillerie af te wachten.

Ook de Generale Staf werd in aanvallenden zin opgeleid.

Voegt men bij het vorenstaande nog het feit, dat het O.H. leger was

¹⁾ De zeer moderne mortieren van 30,5 cm werden in 1912 door den Min. v. O. aangeschaft *zonder goedkeuring door de Volkvertegenwoordiging!*

samengesteld uit 12 nationaliteiten, zoodat er regimenten waren, bij welke men — behoudens de commando's — geen Duitsch hoorde spreken, dan zal het begrijpelijk zijn, dat dit leger geen eerste-klasse weermacht vormde. Zulks moge voor ons een reden te meer zijn om de ervaringen, welke men heeft opgedaan met die weermacht, met meer dan gewone belangstelling te volgen.

2. *Bondgenootschappen; mobilisatie en concentratie; operatieplannen.*

Duitschland was de oude beproefde bondgenoot, op wien men volkomen kon rekenen. Voorts was Italië sedert 1882 in den Driebond opgenomen en had dit land nog in den winter van 1913 op 1914 beloofd om 3 L.Kn. en 2 Cav. divn. te zullen inzetten in den Elzas.

Met Roemenië was het in 1883 gesloten verbond verschillende keeren vernieuwd. De Chef van den Generalen Staf, CONRAD VON HÖTZENDORFF, was nog in 1912 in Boekarest geweest om besprekingen over een gezamenlijk optreden tegen Rusland te voeren.

Uitgesproken vijanden waren Rusland, Servië en Montenegro.

Oogenshijnlijk was de politieke positie van de dubbelmonarchie dus zeer gunstig. Uit het Stafwerk blijkt echter duidelijk, dat dit niet het geval was en tevens welk een funeste invloed het hebben van onbetrouwbare „bondgenooten” op het ontwerpen van operatieplannen heeft. Gelukkig is de Staat, die alleen op eigen krachten moet bouwen.

Italië's hulp werd al na 1900 als een dubieuze factor beschouwd; men rekende er in de latere jaren niet meer op, doch werkte wél een oorlogsgeval Italië (I) uit. Ook op Roemenië werd na 1913 niet meer gerekend. Inmiddels bleef de vraag onbeantwoord, of de beide trouweloze vrienden bij een conflict neutraal zouden blijven, dan wel tot openlijke vijandschap zouden overgaan.

Met buitensluiting van het oorlogsgeval „I” onderscheidde de O.H. Generale Staf 3 oorlogsgevallen:

- 1e. Rusland (variant Rusland + Roemenië) (R);
- 2e. Servië en Montenegro (variant idem + Roemenië) (B);
- 3e. Rusland en Servië en Montenegro (variant idem + Roemenië) (R + B).

Daarbij stond op den voorgrond, dat de gevallen R of B te eeniger tijd zouden kunnen overgaan in het geval R + B.

De positie van O.H. was dus moeilijk, te meer, omdat men wist, dat men zich de eerste 6 weken nagenoeg geheel alleen zou moeten trachten de handhaven. Eerst daarna konden sterke Duitsche troepen uit Frankrijk beschikbaar komen.

We zien nu in O.H. een zeer soepel stelsel van mobilisatie en concentratie ontstaan, dat in dit opzicht wel een tegenstelling vormt met het optreden van den Duitschen Generalen Staf, die één star concentratieplan had.

Men verdeelde de weermacht in vier groepen :

Groep	Inf. divisiën	Cav. divisiën	Landstorm- en marschbrigades
Staffel A	28½	10 (c.q. 8)	21
Staffel B	12	1 (c.q. 3)	6
Min. Gruppe Balkan (MGB) .	8	—	7
Reserve	1	—	1
Totaal	49½	11	35

De mobiliseering kon voor de geheele weermacht in eens of wel voor gedeelten daarvan geschieden.

Het gebruik van de verschillende groepen blijkt uit onderstaand overzicht :

Oorlogsgeval	A-Staffel	B-Staffel	Min. Gruppe Balkan	Reserve.
R	tegen Rusland	tegen Rusland	tegen Servië	tegen Rusland
B	idem (min 2 cav. divisiën)	tegen Servië (+ 2 cav. div. van A-Staffel)	idem	Bohemen
R + B	idem	tegen Rusland	idem	tegen Rusland

De M.G.B. was voldoende sterk om het Servische leger in toom te houden. In geval B hoopte men met de M.G.B. en Staffel B den Serven een flinke nederlaag te kunnen toebrengen.

Een moeilijkheid zou zich kunnen voordoen, als in geval B Rusland zou ingrijpen, indien Staffel B al naar het Zuiden werd (of was) vervoerd. Dan zou die Staffel alsnog keert moeten maken.

Dit geval heeft zich in 1914 voorgedaan.

Het operatieplan voor het geval R + B beoogde een defensief optreden van de M.G.B. tegen Servië, waartoe het 5e en het 6e Leger zouden worden opgesteld in Bosnië en in Herzegowina, dus W. van Servië. Op deze wijze beschermde men de door de Serven begeerde provinciën, terwijl men een offensief der Serven in N. richting over Donau en Save in den rug kon nemen. Men dekte dus indirect Syrmie. Als de B-Staffel tegen Servië zou worden ingezet, zou dit in Syrmie gebeuren.

Men kon dan deze troepen desgewenscht snel naar Galicië vervoeren en werkte niet storend op de door de M.G.B. genomen maatregelen.

De A-Staffel en de B-Staffel zouden een offensieve groep vormen tegen de Russische legers. Ook indien de B-Staffel al tegen Servië zou zijn ingezet, zou de A-Staffel haar taak offensief moeten uitvoeren.

Men verwachtte de concentratie der Russische legers in 2 groepen, n.l. één tegen O. Pruisen (2 legers) en één (4 legers) tegen Oostenrijk-Hongarije. Deze tweede groep zou vermoedelijk ringvormig worden geconcentreerd N. en O. van Galicië. CONRAD beoogde een offensief optreden met 2 legers tusschen Bug en Weichsel, dus in N. richting, teneinde ruimte te winnen op zijn linkervleugel. Die beide legers zouden daarna een rechtsche zwenking moeten uitvoeren, waarna zij met de beide andere O.H. legers de Russische Wolhynische legers zouden aanvallen.

Daarbij zou volgens CONRAD een Duitsch offensief in de richting Siedlec gewenscht zijn.

Over dit offensief is tusschen de Duitsche en de O.H. legerleiding heel wat te doen geweest. CONRAD zegt, dat v. MOLTKE dit optreden had beloofd, doch een en ander ligt nergens vast dan in een nota van 19 Maart 1909, die nimmer herroepen was.

Het uitblijven van dezen Duitschen aanval „sollte zu den schwersten Enttäuschungen gehören, die er (CONRAD) im Kriege erlitt“, zegt het Oostenrijksche Stafwerk.

N.m.m. had echter het Duitsche 8e leger van de samenstelling van 1914 (die zwakker was dan die van 1909, omdat de Italiaansche steun in den Elzas uitbleef) moeilijk méér Russische troepen kunnen binden en dus méér ontlastend kunnen optreden voor de O.H. strijdmacht, dan het in Augustus en September 1914 heeft gedaan. Men had toch tegen het ongeschokte leger van RENNENKAMPF ten minste één korps en reserveformaties moeten achterlaten; de stootkracht van het overblijvende deel zou dan voor de door CONRAD gewenschte „Siedlec“-operatie te zwak zijn geweest.

Veel meer dan het uitblijven van die operatie is het weinig gelukkige verloop der O.H. operatiën in Augustus en September 1914 te wijten geweest aan eigen fouten, t.w.:

- 1e. het dirigeeren van Staffel B naar het Zuiden;
- 2e. de zucht om te veel hooi op de vork te nemen, waardoor de operatie tegen Servië aanvallend, in plaats van verdedigend, werd uitgevoerd;
- 3e. het dientengevolge inzetten van deelen van Staffel B op het Balkanfront, waardoor deze troepen veel te laat op het Galicische operatiotooneel verschenen;
- 4e. de dientengevolge te zwakke rechtervleugel van de troepen, die tegen Rusland optraden, welke rechtervleugel — tengevolge van een onvoldoend werken van den inlichtingendienst — nochtans aanvallend werd aangezet tegen een Russische overmacht;

5e. de onvoldoende regeling der hoogere bevelvoering.

3. *De krachteninzet in Augustus 1914.*

Ongetwijfeld is — mede onder Duitschen druk — de politieke opzet, om op Rusland het odium te laden van de uitbreiding van het plaatselijke conflict met Servië tot een wereldoorlog, van invloed geweest op de militaire maatregelen.

25 Juli werd alleen de mobilisatie van Staffel B en van de M.G.B. gelast, alsmede van het III L.K. en een tweetal cav. divisien (ongeveer 40 % van alle strijdkrachten).

De data zijn van veel belang:

28 Juli: eerste mobilisatiedag van deze groep: oorlogsverklaring aan Servië.

24—25 Juli: Onrustbarende berichten uit Rusland.

29 Juli: Rusland mobiliseert vier districten tegen O.H.

31 Juli: O.H. mobiliseert den A-Staffel. Eerste mob. dag: 4 Augustus.

Reeds 24 Juli konden dus ernstige vermoedens bestaan, dat Rusland zou ingrijpen; op 29 Juli was dit vrijwel zeker. *Maar dan had Staffel B nimmer naar de Servische grens vervoerd mogen worden.*

Zeer uitvoerig tracht het Stafwerk uiteen te zetten, dat het terugvoeren van de reeds vervoerde onderdeelen van dien Staffel op groote moeilijkheden stuitte. *De hoofdzaak echter, n.l. dat dit vervoer, dat in den avond van 29 Juli begon, nooit had mogen beginnen, praat het daarmede niet recht.*

De indruk kan niet worden uitgewischt, dat de O.H. legerleiding in de dagen van 31 Juli e.v. op niet-besluitvaardige wijze heeft gehandeld. Toch ware de oplossing eenvoudig geweest, indien men de in vreedstijd gemaakte plannen slechts had gevolgd. Het geval R + B deed zich voor, welnu, dan ware de oplossing geweest: M.G.B. defensief tegen Servië en de rest van het O.H. leger offensief tegen Rusland.

De consequente doorvoering van een defensieve houding tegen het kleine Servië was evenwel hard voor het O.H. prestige; terwijl de politieke leiding terecht wees op de eventuele gevolgen van een overwinning op het Balkanfront (Roemenië, Bulgarije, Griekenland).

CONRAD's houding is niet krachtig geweest: Eerst op 31 Juli besloot hij om den B-Staffel tegen Rusland in te zetten; de vervoeren waren toen in vollen gang en de beste oplossing was toen om niet te ruw in te grijpen. Dat men evenwel tot 11 Augustus den geheelen B-Staffel — ondanks het besluit van 31 Juli — naar Syrmie heeft gebracht, mag niet meer op moeilijkheden van technischen aard bij het spoorwegvervoer worden geschoven. Het Stafwerk somt de „voordeelen” van deze handelwijze op, maar komt eindelijk aan het slot der beschouwingen met de opmerking „Schlieszlich rechnete die Heeresleitung damit, dasz die Anwesenheit starker Kräfte (Staffel B) an der Save-Donau-Linie, mochten sie auch nicht angreifen, die Aufmerksamkeit des Feindes auf sich ziehen und dadurch van Bosnien ablenken werde”. Hier komt

de aap uit de mouw: De vrees voor een echee der M.G.B. tegen Servië (politieke, moreele factoren) heeft der legerleiding parten gespeeld en het beginsel der krachtenconcentratie op het belangrijkste front (besluit van 31 Juli, dat al op 29 Juli had moeten vallen) doen vergeten.

Indien het daarbij slechts ware gebleven, dus indien Staffel B onverwijd naar Galicië zou zijn vervoerd, zou de fout geen groote gevolgen hebben gehad. Men is op het Servische front echter van kwaad tot erger gekomen.

De krachtenverdeeling op 15 Augustus is op schets A aangegeven. Men lette daarbij op de geheel onvoldoende verzorging van den O.H. rechtervleugel in Galicië, waar Staffel B (het 2e Leger) had behooren te staan.

4. *Bevelsverhoudingen.*

Oberste Kriegsherr was de Keizer; Opperbevelhebber echter Aarts-hertog FRIEDRICH, wien CONRAD als Chef van den Generalen Staf terzijde stond. Practisch was deze de vader der strategische denkbeelden.

Onder den Opperbevelhebber ressorteerden (zie schets A) de Cn. der 1e, 2e, 3e en 4e Legers, die van de groepen KUMMER en KÖVESS en de generaal POTIOREK, C. van het Balkanfront (na 6 Augustus). Opmerking verdient, dat — zeer terecht — POTIOREK het bevel voerde over het 5e en 6e O.H. Leger (M.G.B.), doch *niet* over het 2e (Staffel B).

5. *Het gebruik van het 2e Leger (Staffel B); Sabac.* (Zie schetsen A en B.)

Uitdrukkelijk wordt nogmaals gewezen op het feit, dat in geval $R + B$:

- 1e. op het Balkanfront de M.G.B. defensief zou optreden;
- 2e. Staffel B tegen Rusland zou worden ingezet.

Dit plan was logisch en goed. Thans de uitvoering.

Daarbij valt allereerst op het gemis aan samenwerking tusschen CONRAD en POTIOREK. Na de algemeene mobilisatie, die op 31 Juli werd gelast, werd het 2e Leger nochtans naar Syrmië vervoerd. POTIOREK vermoedde derhalve (en deze gedachtengang is logisch), dat men eerst met Servië wilde afrekenen (2e, 5e en 6e Leger).

Tegelijkertijd had CONRAD op 1 Augustus het plan, om niet alleen het 2e Leger, doch ook deelen van de M.G.B. naar Galicië te doen vervoeren en tegen Servië slechts één leger van 138 bataljons achter te laten. *Hiervan deelde hij POTIOREK niets mede*, zoodat deze rekende op een offensief met 310 bataljons, terwijl CONRAD een verdediging met 138 bataljons overwoog.

Doch . . . nu zond POTIOREK een operatieontwerp in voor het 6e Leger, daarbij rekenende op steun van het 5e en van het 2e Leger. Dit ontwerp ontving CONRAD op 6 Aug.! Hij reageerde er op door POTIOREK te berichten, dat het 2e Leger naar Galicië zou worden vervoerd *na 18 Augustus* (hing samen met transporten van Staffel A.). Op het Bal-

kanfront zouden permanent blijven het 5e en 6e Leger en van het 2e Leger $\frac{1}{2}$ divisie en 1 landstormbrigade, totaal 188 bataljons (het plan van de 138 bataljons van 1 Augustus was dus weer losgelaten).

CONRAD deelde verder mede:

„Erfolgreicher Schlag gegen den Serbischen Vorstosz (naar Serajevo) wäre von grösster Bedeutung (let wel: op een nevenoperatietoneel). Abtransport 2. Armee gegen Ruszland beginnt voraussichtlich 18. August. *Bis dahin* (ik cursiveer) *kann lokal beschränkte Mitwirkung der 2. Armee beim A.O.H. beantragt werden. Save-Donau-Überschiffung ist für die 2. Armee nicht geplant. Möglichkeit vorhanden, dasz Bulgarien gegen Serbien eingreift.*”

De verdoezeling van de operatieve gedachte ging dus verder; het 2e Leger zou nu al „lokal beschränkte Mitwirkung” kunnen verschaffen. Dit was hinken op 2 gedachten; de tijd zou de gevaarlijke consequenties van deze handelwijze doen leeren.

Merkwaardig is, dat POTIOREK pas 6 Augustus tevens het 5e Leger onder zijn bevelen kreeg. Veel juister ware het geweest om hem van huis uit (hij was Militair Gouverneur van Bosnië en Herzegowina) tot C. der M.G.B. te benoemen. Thans werd deze Legergroepcommandant onverwacht voor een moeilijke opdracht geplaatst.

POTIOREK besloot tot een aanvallend optreden met de beide legers op Servischen bodem. Dit offensief met twee gescheiden groepen droeg aanvankelijk de goedkeuring van CONRAD niet weg. 8 Augustus wees deze als hoofdtaak aan: „afslaan van het Servische offensief”; 11 Aug. raadde hij aan om het 5e Leger aan te trekken bij het 6e Leger¹⁾, doch langzamerhand werd hij door POTIOREK voor het offensief gewonnen.

Doch daarmee moest het teere punt, de taak van het 2e Leger, nader worden vastgesteld.

7 Aug. deelde CONRAD mede: „Übergang der 2. Armee und der 7 I.D. (waarvan de helft ter plaatse zou blijven na 18 Aug.) ist *ganz abgeschlossen*”. Dit was duidelijk.

C.-2e Leger, v. BÖHM ERMOLLI, wenschte echter niet dat het 5e Leger, dat den aanval zou openen, voor het front van zijn toeziende leger de kans zou loopen te worden verslagen. Hij stelde daarom 9 Aug. de logische vraag „wie weit bei der Unterstützung der 5. Armee gegangen werden dürfe”.

Antwoord: Het 2e Leger mocht Sabac en Mitrovitza bezetten, doch zou voorts alleen mogen demonstreeren. Die bezetting vereischte evenwel een rivierovergang. Men was op het hellende vlak en gleed verder.

De aanwezigheid tot 18 Augustus van het 2e Leger dwong voorts tot spoed. Het 5e Leger moest 12 Augustus over de Drina. Allerlei wrijvingen deden den C. verzoeken om den overgang tot 14 Augustus uit te stellen, doch dit verzoek werd afgewezen. Ook hierin schuilt één der

1) Ook hier geen vaste lijn. Men vraagt zich af, of de concentratie van het 5e Leger dan niet van het begin af Zuidelijker had moeten plaats vinden.

oorzaken van het fatale verloop der operatie (21e Schützendivision.)¹⁾.

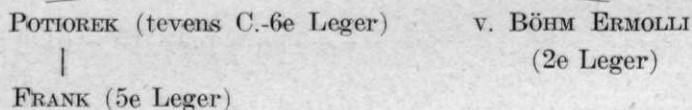
Inmiddels was CONRAD in de dagen vóór 14 Augustus nog grooter voorstander van het offensief in Servië geworden dan POTIOREK ooit was geweest. Deze laatste moest CONRAD zelfs waarschuwen, dat hij geen te groote verwachtingen moest koesteren. Hij verwachtte slechts het uiteenslaan van de „nächsten feindlichen Gruppen; dauernder Raumgewinn sei nur dann zu erhoffen, wenn Bulgarien spätestens am 15. mobilisiere." CONRAD schreef op 11 Augustus: „Lage gipfelt darin, dasz wir auf dem Balkan jetzt unter keinen Umständen einen Echee erleiden dürfen und dasz ein Erfolg jetzt von allergrösstem Wert wäre, weil er die noch zögernden Staaten Rumänien und Bulgarien voraussichtlich auf unsere Seite bringen würde”.

De Drinaovergang van het 5e Leger toont duidelijk tot welke gevolgen een overhaast-uitgevoerde en dus onvoldoend-voorbereide rivierovergang, zelfs tegen een zwakken tegenstander, kan leiden.

Op 12 Augustus ging 1 brigade van het 2e Leger over de Save en bezette Sabac, op 13 Augustus volgden 3 marschbataljons en kreeg C.-IX Korps (2e Leger) opdracht „Sabac unter allen Umständen zu halten”. 13 Augustus werden voorts 1 regiment en 3 batterijen der 7e Divisie (van het 2e Leger) en 10 landstormbataljons van het 5e Leger naar Sabac gezonden. De Serven zetten tegen deze krachten van ± 2 O.H. divisien slechts 1 divisie in. De demonstratie beantwoordde dus *niet* aan het doel.

C.-5e Leger (FRANK) vroeg dientengevolge op 15 Augustus èn aan POTIOREK èn aan CONRAD „weitgehende Teilnahme der 2. Armee bei der Offensive zur Niederwerfung Serbiens”. Let wel, FRANK (zie het bevelschema) had geen bevoegdheid om zich rechtstreeks tot CONRAD te wenden.

CONRAD

CONRAD ging nochtans op de melding in en . . . gleed verder.

Vrees voor een mislukking van het offensief deed hem besluiten tot het redmiddel van zoovele weifelenden, n.l. het compromis.

Aan C.-2e Leger werd het volgende bevel gegeven: „dasz die 10 K.D., die 23 Honved I.D. und das VII A.K. unter allen Umständen abzuschieben seien”. Dit sloot in, dat dus de rest van het 2e Leger tegen Servië mocht worden gebruikt (15 Augustus).²⁾

¹⁾ O.a. moest het plan, om op 6 plaatsen de Drina over te gaan, worden gewijzigd, omdat het brugmaterieel te laat ter plaatse was.

²⁾ Van de 135 bataljons zouden er dus 40 naar Galicië worden getransporteerd en mocht de Legercommandant er 95 tegen Servië inzetten.

Een offensieve stoot uit Sabac met 2 divisieën op 16 Augustus had geen invloed op het verloop van den slag bij het 5e Leger.

De positie van C.-2e Leger was in die dagen zeer moeilijk. Dit kwam vooral uit, omdat C.-5e Leger zich rechtstreeks tot v. BÖHM ERMOLLI wendde om hulp en daarbij dus POTIOREK en CONRAD negeerde. Dit gaf aanleiding tot groote verwarring en bewijst, hoe noodig het is, dat óók legercommandanten den hiërarchischen weg bewandelen.

Op 16 Augustus vroeg POTIOREK aan CONRAD dringend om het 2e Leger in te zetten ter ontlasting van den Noordelijken vleugel van het 5e Leger. CONRAD beval ERMOLLI in den nacht van 16—17 Augustus om zoo krachtig mogelijk te blijven demonstreeren ter versluiering van het transport van het 2e Leger en ter binding van den vijand „soweit dies bei unbedingter Einhaltung des befohlenen Abtransportes möglich sei”. Nu moet men weten, dat den 19en het IV L.K. verzameld was voor inlading. Inmiddels waren op dien dag (dus vóórdat het bevel van CONRAD kwam) bij ERMOLLI noodkreten binnengekomen èn van FRANK èn van den C. te Sabac. ERMOLLI had toen het IV L.K. gearmeerd en in marsch gezet naar Sabac.

Daarna kwam CONRAD's bevel. ERMOLLI hield dus het IV L.K. nog vast, ook toen FRANK wederom op een aanvallend optreden uit Sabac aandrong. De C. te Sabac kreeg bevel om onder alle omstandigheden die positie te houden.

Doch op 17 Augustus vielen de Serviërs Sabac aan (n.l. 1 divisie tegen 2 O.H. divisieën); de brug werd vernield en in de stad ontstond een paniek. Toen heeft ERMOLLI — den toestand te zwart inziende — het IV L.K. ingezet. Hij meldde dit onverwijld aan CONRAD.¹⁾ Het O.H. Stafwerk zegt: „Noch wäre es der Heeresleitung möglich gewesen, diese Weisung zu widerrufen; aber Nachrichten über eine heftige Beschiesung von Sabac durch die Serben bewogen den Chef des Generalstabes „Schweren Herzens in den Einsatz des IV. Korps einzuwilligen.” Men ziet dat CONRAD in deze dagen geen krachtige figuur is geweest.

Zoo stonden op 18 Augustus 35 bataljons en 26 batterijen te Sabac gereed tot den ontlastingsstoot, terwijl 10 landstorm- en marschbataljons de stad zelf bezetten.

Op 19 Augustus gelastte CONRAD een voortgezette aanval door het IV L.K. op 20 en 21 Augustus. Hieruit blijkt, dat dit korps bepaaldelijk was *ingezet* in Servië en voorloopig niet in Galicië zou kunnen optreden. Voorts moest het 2e Leger „eindrucksvolle Demonstrationen” bij Semlin en Pancsova uitvoeren.

19 Augustus moest het 5e O.H. Leger echter teruggaan achter de

¹⁾ De houding van v. BÖHM ERMOLLI dwingt — gezien de uitermate moeilijke positie, waarin de Generaal was geplaatst — inderdaad bewondering af. Hij gafelijk den toestand te overzien en deinsde voor gezond initiatief niet terug.

Drina. Het noodlot wilde, dat de bedreiging uit Sabac — mede door een minder juiste tactische uitvoering — geen invloed had gehad.

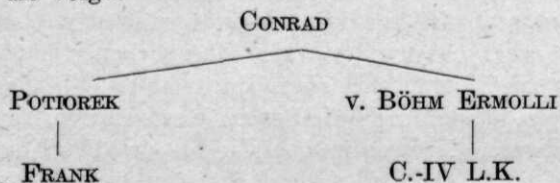
Vermoedelijk wist de Servische legerleiding reeds op 9 Augustus dat het O.H. 2e Leger naar Galicië zou worden vervoerd.

Men zou nu vermeenen, dat het avontuur van Sabac, na het vallen van het besluit tot den terugtocht van het 5e Leger achter de Drina op 19 Augustus, wel zou zijn geëindigd. Dit was echter geenszins het geval. Daarom juist vormt het gebruik van het O.H. 2e Leger in de dagen van midden-Augustus zulk een leerzaam voorbeeld voor hen, die luisteren willen. Duidelijk blijkt het gevaar van het inzetten van troepen in operatiën, indien men die troepen slechts tot een bepaalden datum elders kan missen. Na dien inzet is men van tal van factoren, o.m. 's vijands inwerking, afhankelijk, zoodat zekerheid, dat de troepen op dien datum weder beschikbaar zullen zijn, niet bestaat.

Op 19 Augustus gelastte CONRAD het terugnemen van de troepen bij Sabac (zooals ook Generaal FRANK al rechtstreeks aan ERMOLLI had geraden), *indien het 5e Leger tot achter de Drina zou moeten wijken*, (Ik cursiveer.) Nog werd de consequentie niet aanvaard. Hij hoopte op Servischen bodem, O. van de Drina, stand te kunnen houden om politieke overwegingen.

Deze redeneering valt niet goed te praten en is — het zij nogmaals gezegd — in tegenspraak met het in vreedestijd opgemaakte operatieplan voor het geval R + B.

De verwarring in de bevelsverhoudingen steeg nu ten top. Het bevelschema was als volgt:

Iedereen ging nu aan C.-IV L.K. bevelen geven; ik geef hier een bloote opsomming:

19 Augustus. POTIOREK gelastte C.-IV L.K. om aan te vallen in den morgen van 20 Augustus.

19 Augustus. FRANK gelastte C.-IV L.K. om terug te gaan naar den Noordelijken Saveoever. (Hij deelde dit *niet* mede aan POTIOREK vóór middernacht en toen nog slechts door een toeval.)

POTIOREK *verbod* toen aan FRANK om bevelen aan het IV L.K. te geven en deelde aan C.-2e Leger mede, dat na diens vertrek (op 20 Augustus) het IV L.K. rechtstreeks onder hem (POTIOREK) zou staan. *Dit vergat men echter aan C.-IV L.K. mede te deelen.*

Morgen 20 Augustus. Geheel troebel werd de toestand, toen Generaal FRANK — over het hoofd van POTIOREK heen — aan CONRAD voorstellen

deed voor de commandoregeling na het vertrek van v. BÖHM ERMOLLI. Het A.O.K. vond goed dat het IV L.K. rechtstreeks onder FRANK zou treden en zou dit schriftelijk bevestigen. FRANK gelastte toen aan C.-IV L.K. om terug te gaan over de Save en om een brigade naar het 5e Leger te zenden.

Inmiddels vernam CONRAD van het voornemen van POTIOREK om het IV L.K. te doen aanvallen. Gevolg: Telegrammen aan POTIOREK, aan v. BÖHM ERMOLLI en aan FRANK¹⁾, dat het IV L.K. over de Save terug moest en „voll und ganz” bij het 5e Leger werd ingedeeld!

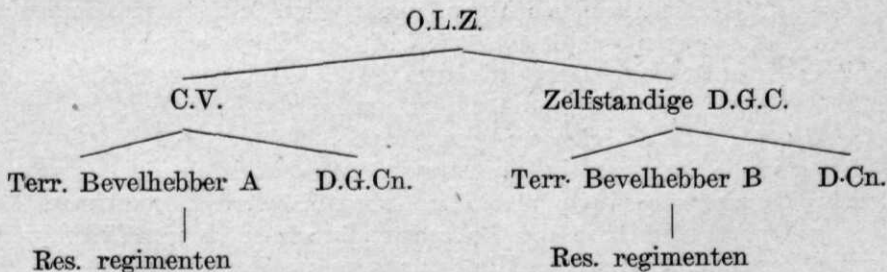
Na een protest van POTIOREK werd ten slotte bepaald, dat het IV L.K. rechtstreeks onder dezen commandant zou treden en dat het Sabac zou blijven bezetten.

Ik vermeldde deze feiten om er op te wijzen, hoe een dergelijke wijziging op den troep en op den betrokken korpscommandant moet werken. Deze, Generaal TERSZTYANSZKY, kreeg in één nacht bevel:

- om over de Save terug te gaan (van CONRAD),
- om offensief op te treden (van POTIOREK),
- om terug te gaan onder behoud van Sabac (van POTIOREK),
- om terug te gaan over de Save met loslating van Sabac (van FRANK),
- om rechtstreeks onder POTIOREK te treden (van ERMOLLI),
- om den terugtocht te versnellen (van ERMOLLI),
- om onder de bevelen van FRANK te treden (van ERMOLLI, namens CONRAD),
- om onder bevel van POTIOREK te treden (van POTIOREK).

TERSZTYANSZKY heeft een oplossing gevonden, die alle partijen eenigszins bevredigde; hij zond een brigade naar het 5e Leger, liet één divisie te Sabac en verzamelde de rest bij Subotiste op den Noorderlijken oever.

Het scherp regelen en handhaven van de bevelsverhoudingen is een dringende eisch, ook voor de hogere Chefs. Ook h.t.l. kunnen dergelijke toestanden zich voordoen. Ik geef als voorbeeld onderstaand bevelschema:

¹⁾ Hiernuit blijkt wel, hoe de zaak in de knoop zat. Intusschen was dit de *zekere* weg om ten minste te bereiken, wat men beoogde!

POTIOREK hield nu het IV L.K. op den Noordelijken Save-oever bij Klenak gereed voor een flankstoot tegen de eventueel vervolgende Serven. Doch TERSZTYANSZKY, door BÖHM ERMOLLI gewezen op het belang van een spoedige inlading, trok terug naar Subotiste.

Maar „während die 5. Armee am Abend des 21. August die letzten Drinabrücken hinter sich abgebrochen hatte, war das Kapitel der Irrungen und Wirrungen bei Sabac noch nicht abgeschlossen”. POTIOREK gelastte het vasthouden van het bruggenhoofd met 1 divisie (frontbreedte 15 km) en het gereedhouden van het IV Korps bij Klenak. De C. der betrokken divisie betoogde *rechtstreeks* tegen POTIOREK, dat de opdracht niet kon worden uitgevoerd. C.-IV L.K. dit vernemende, gelastte den D.C.: „Sabac musz um jeden Preis gehalten werden”.

Na een Servischen aanval op denzelfden dag ontving hij een zoo ernstige melding van dien D.C., dat hij gelastte om Sabac te ontruimen (avond 21 Aug.).

Maar: 's avonds viel den D.C. de toestand mee en hij vroeg dus vergunning . . . om te mogen blijven! Tegelijkertijd gelastte POTIOREK: „Wenn Feind nicht sehr überlegen, Kampf südlich Sabac *mit ganzer Kraft aufnehmen*” (in verband met successen van het 6e Leger).

C.-IV L.K. koos het compromis, liet de divisie te Sabac en liet het IV L.K. op den Noordelijken oever!

Op 22 Augustus vielen de Serven wederom aan, maar de D.C. gelastte te 19.00: „Es ist *Ehrensache* der Division, Sabac auch weiter zu halten” (ik cursiveer).

Tegelijkertijd alarmeerde C.-IV L.K. zijn korps om 's nachts de divisie-Sabac te hulp te komen. Deze aanval op 23 Augustus is een tactische mislukking geworden door de vele gemaakte fouten. Het korps vloede in een paniekstemming naar Sabac terug.

Toen werd Sabac ontruimd. De laatste divisie ging in den nacht van 24 op 25 Augustus over de Save terug.

Het muisje had nog een allerbedenkelijkst staartje, want „das Streben des A.O.K., den südlichen Kriegsschauplatz zugunsten der Hauptentscheidung zu vernachlässigen ¹⁾, hatte im Ministerium des Äusseren aus politischen Gründen beim mächtigen ungarischen Ministerpräsidenten Grafen TISZA wegen der leicht möglichen Gefährdung ungarischen Gebietes einen gewissen Gegensatz zum G.d.I. CONRAD ausgelöst.” De politiek mengde zich dus in een zuiver strategische aangelegenheid en het gewroet achter de schermen ging voort.

Men steunde POTIOREK in zijn streven naar onafhankelijkheid van CONRAD en met succes. Op den 21en Augustus werd POTIOREK zelfstandig Opperbevelhebber der Balkanstrijdkrachten, „deren Verminderung” (seinde de Keizer) „Mir keineswegs zweckmässig erscheint”.

Na veel gewrijf en geschrijf is toen het IV L.K. nog naar Galicië ge-

¹⁾ Sic! Er werden meer troepen ingezet dan volgens de in vreedstijd opgemaakte plannen het geval was!

transporteerd, doch de 29e Div. (die te Sabac vocht) en het VIII L.K., dat men ook naar het Russische front had willen vervoeren, bleven aan de Servische grens. „Es konnten nun auch der Minister des Äuszern und Graf TISZA zufriedengestellt sein, die in den letzten Tagen in diese Angelegenheiten besonders Sturm gelaufen waren“. Doch POTIOREK bleef ontevreden.

6. *De gevolgen van „Sabac“ op het operatieterrein tegen Rusland.*

De op 18 Augustus tegen Rusland geconcentreerde troepen waren door het vervoer van Staffel B naar Syrmië beduidend zwakker dan in het voornemen had gelegen. Die verzwakking drukte geheel op de sterkte van de troepen, die front moesten maken tegen de uit Wolhynië opereerende Russische legers.¹⁾

Groep van legers, front makende tegen de Russische legers (zie schets A).	Divisiën.	Cav.divn.	Lst. I. Brig.	Marschbrig.	Marschregn.
Sterkte volgens het operatieplan R + B	40 ^{1/2}	11	16	13	11
Sterkte op 18 Augustus	33	10	17	10	6
Sterkte op 5 September	38	11	17	13	8

Van het Servische front werden naar Galicië vervoerd:
 Staf van het 2e Leger, aanvangende 21 Augustus;
 IV L.K. (31 en 32 I.D.), aanvangende 30 Augustus;
 VII L.K. (17 en 34 I.D.), aanvangende 24 Augustus;
 Staf-IX L.K., aanvangende 19 Augustus (kwam bij 4e Lr.);
 23 Honved I. D., aanvangende 19 Augustus (kwam bij 3e Lr.);
 10 C.D., aanvangende 18 Augustus (kwam bij 4e Lr.).

¹⁾ Ter vergelijking een overeenkomstig staatje van de Balkanstrijdkrachten.

	Divn.	C.Dn.	Lst. I. Brig.	Marschbrig.	Marschregn.	Opmerkingen.
Sterkte volgens operatieplan R + B	9 ³⁾	—	4	1	4	1) 15 div. en 8 legerbrigades.
Sterkte op 18 Augustus .	19 ¹⁾	1	3	3	6	2) 10 div. en 8 legerbrigades.
Sterkte op 5 September .	14 ²⁾	—	3	2	4	3) 8 div. en 2 legerbrigades.

CONRAD had op het Russische front ingezet (zie Schets A):

a. een Noordgroep (1e en 4e Leger) voor een offensieven stoot in Polen tusschen Bug en Weichsel;

b. een Oostgroep (3e Leger en de groep KÖVESS, later 2e Leger) tegen de in Wolhynië concentreerende Russen.

De krachtenverhouding der groepen was op 18 Augustus:

	Divisiën.	Cav.divn.	Lst.I.Brig.	Marschbrig.	Marschregn.	Opmerkingen.
Noordgroep ¹⁾ . . .	18	4	8	6	—	1) Hierbij voorts het Duitsche korps Woysch van 4 L.W. Brigades.
Oostgroep	15	6	9	4	6	

Over de juistheid van het plan „CONRAD” en ten aanzien van de krachtenverdeeling valt nog wel het een en ander te zeggen, evenals over het voortdurende aandringen van CONRAD op een stoot naar „Siedlec” door het Duitse 8e Leger. ²⁾ Ik wil evenwel volstaan met te wijzen op de gevolgen, die het te laat aankomen van het 2e Leger op de operatiën, zooals die zijn verlopen, heeft gehad.

Op 20 Augustus wijzigde CONRAD zijn plan. Van de Oostelijke Russische groep — wier opmarsch blijkbaar 's nachts plaats vond — vernam hij niets; hij onderschatte nu die groep en verwachtte weinig gevaar uit Wolhynië. Hij beval op 20 Augustus: „Allgemeine Offensive aller Armeen in nördlicher Richtung beabsichtigt.”

Op 24 Augustus deed hij het 3e Leger aansluiten bij het 4e en bleef de dekking van Lemberg slechts aan de groep KÖVESS overgelaten. Het gemis aan Staffel B deed zich nu zeer sterk gevoelen; immers de sterkte der groep KÖVESS bedroeg 9 div. en 3 cav. div. Indien Staffel B direct naar Galicië ware vervoerd geworden, had men die sterkte kunnen opvoeren tot 16½ div. en 4 cav. div., dus tot bijna het dubbele.

We zien nu in de komende weken CONRAD voortdurend weifelen tengevolge van het gemis aan troepen. Zoo op 22 Augustus, toen hij inzag, dat hij de Oostelijke Russische groep had onderschat. Hij beval toen:

²⁾ Dit offensief zou volgens CONRAD met 6 divisiën en 1 cav. divisie moeten zijn ingezet, onder achterlating van 3 divisiën tegen RENNENKAMPF. Dit plan houdt n.m.m. geen steek. Het werd aanbevolen door den man, die zelf niet den moed had om de consequenties te aanvaarden van het alléén inzetten van de M.G.B. tegen de Serven. De Duitse legerleiding heeft n.m.m. verstandig gedaan door op dit drijven niet in te gaan. De voorgestelde operatie was tot mislukking gedoemd.

Aanval van het 1e en het 4e Leger met de groepen KUMMER en WOYRSCH tusschen Bug en Weichsel; het 3e Leger moest zich opstellen tot O. van Lemberg en werd met 1 korps van de groep KÖVESS versterkt.

Meer Zuidelijk bleef alleen de nog verzwakte groep KÖVESS; het tekort aan troepen was nijpend: tusschen Dnjestr en Pruth stond één landstormbrigade, terwijl bij Stanislaw de 43e I.D. en uit den Balkan te verwachten troepen een bruggenhoofd moesten bezetten.

Van 23 tot en met 25 Augustus bevocht het 1e O.H. Leger een overwinning op het 4e Russ. Leger bij Krasnik, waardoor de kans op een belangrijk succes tusschen Weichsel en Bug toenam.

Dientengevolge werd het 4e O.H. Leger versterkt door 3 divisiën van het 3e Leger (groep Aartshertog JOZEF FERDINAND). Doch: Lemberg moest gedekt blijven en dus trad de geheele groep KÖVESS onder de bevelen van C.-3e Leger, terwijl C.-2e Leger „met de van den Balkan aankomende strijdkrachten” flank en rug van het geheele leger moest dekken. Let wel! Met een hypothetisch leger, want, zegt het Stafwerk: „Er¹⁾ war allerdings ein Armeeführer fast ohne Armee, da von den nach der ursprünglichen Kriegsgliederung ihm zugedachten Heereskörpern das III. und XII. A.K. zur 3. Armee gestoszen waren, das VII. erst anrollte²⁾ und das IV. (en de 29 I.D.) noch bei Sabac im Kampf stand”.³⁾

Op 26, 27 en 28 Augustus verliepen de operatiën bij de Noordgroep goed; het 1e Leger won den slag bij Lublin en stond er — hoewel een rustperiode noodig was — niet ongunstig voor, terwijl in den slag van Komarow de stand van zaken in den avond van 28 Augustus zoodanig was, dat het 4e O.H. Leger een Cannae-overwinning op het Russische 5e Leger scheen te zullen behalen.

Doch in het Oosten was de toestand anders. We zien nu CONRAD voortdurend weifelen of hij de groep JOZEF FERDINAND ter beschikking van het 4e Leger zal laten of niet.

26 Augustus (dreigende toestand bij het 3e Leger — Slag bij Zloczow) stelde hij JOZEF FERDINAND weer onder de bevelen van C.-3e Leger, niettegenstaande de operatiën bij het 4e Leger zoo gunstig verliepen. Doch den 27en werd het bevel herroepen, uiteraard ten koste van noodelooze vermoeyenis van staven en troepen. 28 Augustus overwoog CONRAD „in seiner Sorge um Lemberg und den Rücken der 4. Armee” weer het terugvoeren der groep naar het 3e Leger, doch het zakelijke en onomwonden optreden van C.-4e Leger deed het besluit niet tot uitvoer komen.

Inderdaad was de positie van CONRAD moeilijk, omdat . . . 5 divisiën

1) C.-2e Lr.

2) Was eerst 2 Sept. geheel ontladen.

3) Op 5 Sept. was een marschbrigade ontladen, eerst 9 Sept. het IV L.K.

en een marschbrigade tegen het operatieplan in in Servië vchten of gevochten hadden. Waren deze in Galicië geweest, dan had de groep JOZEF FERDINAND, die slechts 3 divisiën telde, niet als „legerreserve” behoeven te worden gebezigd.

Het te kort aan troepen is ook de oorzaak van de steeds wisselende bevelen voor het 3e Leger, dat thans vrijwel alleen de taak moest verrichten, die in het operatieplan voor het 3e *en* het 2e Leger was weggelegd; 18 Augustus: dekken naar het Oosten; 20 Augustus: offensief naar het Noorden; 23 Augustus: dekken naar het Oosten; avond van 23 Augustus: den vijand bij Brody en Tarnopol beslissend slaan en daarna in Noordelijke richting oprukken. Let wel! met als flankdekking een hypotetisch 2e Leger.)

De gewenschte slag (bij Zloczow) tegen een dubbele overmacht verliep ongunstig (26—28 Augustus); op den 28en Augustus ging het leger achter de Gnita Lipa terug (eenige km Oostelijk van Lemberg).

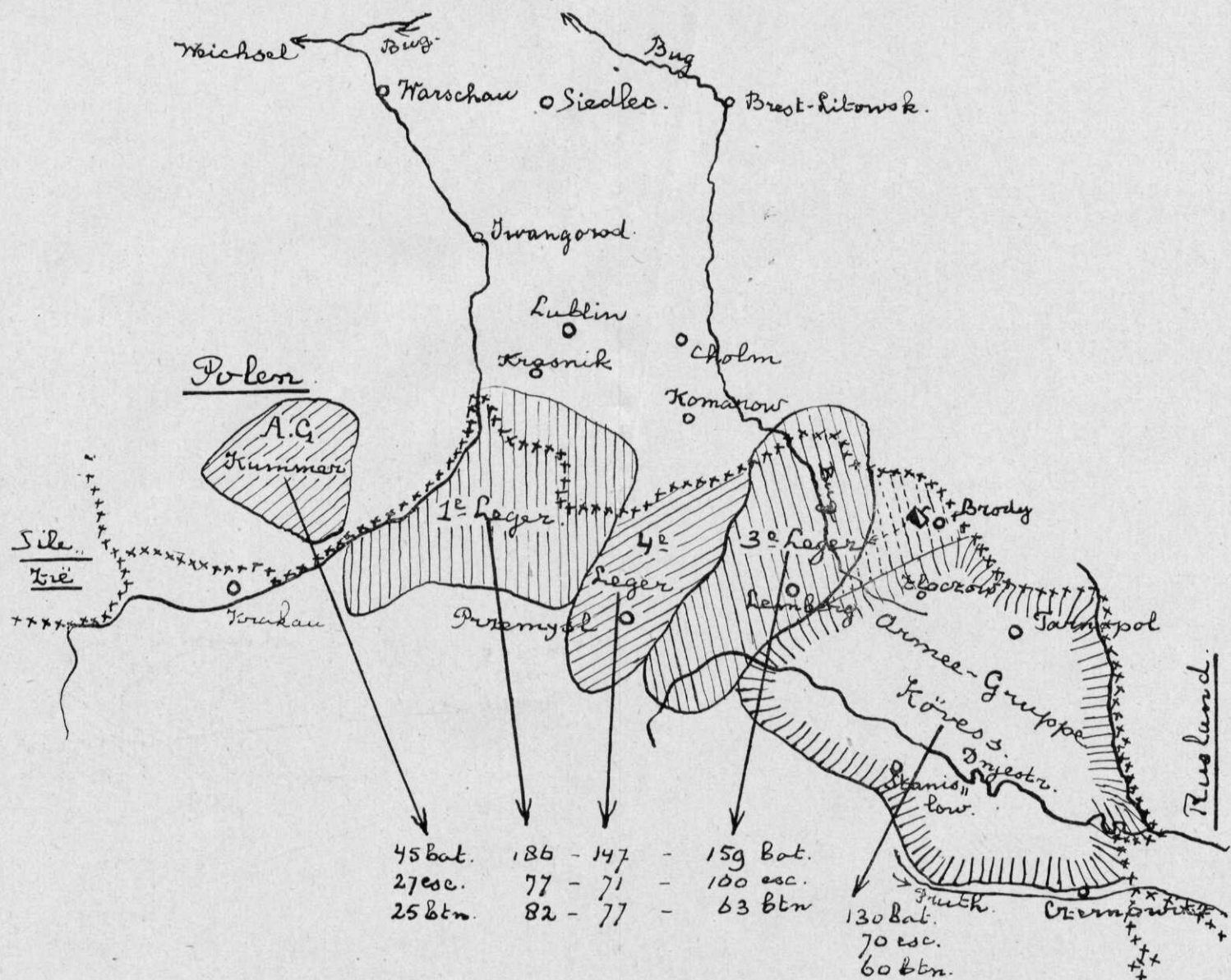
Het verloop der operatiën in Galicië zal ik niet verder volgen; de fout, dat de rechtervleugel der O.H. legers te zwak was, deed ook verder haar invloed gelden, wat ten slotte leidde tot den algemeenen terugtocht der legers, nadat het noodmiddel, om den rechtervleugel te versterken door het 4e Leger keert te laten maken, had gefaald.

Vrij zeker zouden de operatiën op dit front gunstiger zijn verloop, als de stoot der Russische Wolhynische legers door het 3e *en* het 2e O.H. Leger was opgevangen. Het 4e Leger had dan de vruchten van de overwinning bij Komarow kunnen plukken en het Russische front zou zijn doorbroken geweest.

De belangrijkste les uit het boekwerk is n.m.m. deze, dat men plannen, die in vreedstijd van alle zijden zijn overwogen en bestudeerd voor een bepaald oorlogsgeval, bij het intreden van dat geval moet uitvoeren. Improvisaties zijn bij de concentratie der strijdkrachten slechts dan toelaatbaar, indien de feitelijke toestand beduidend afwijkt van dien, welken men zich had gedacht.

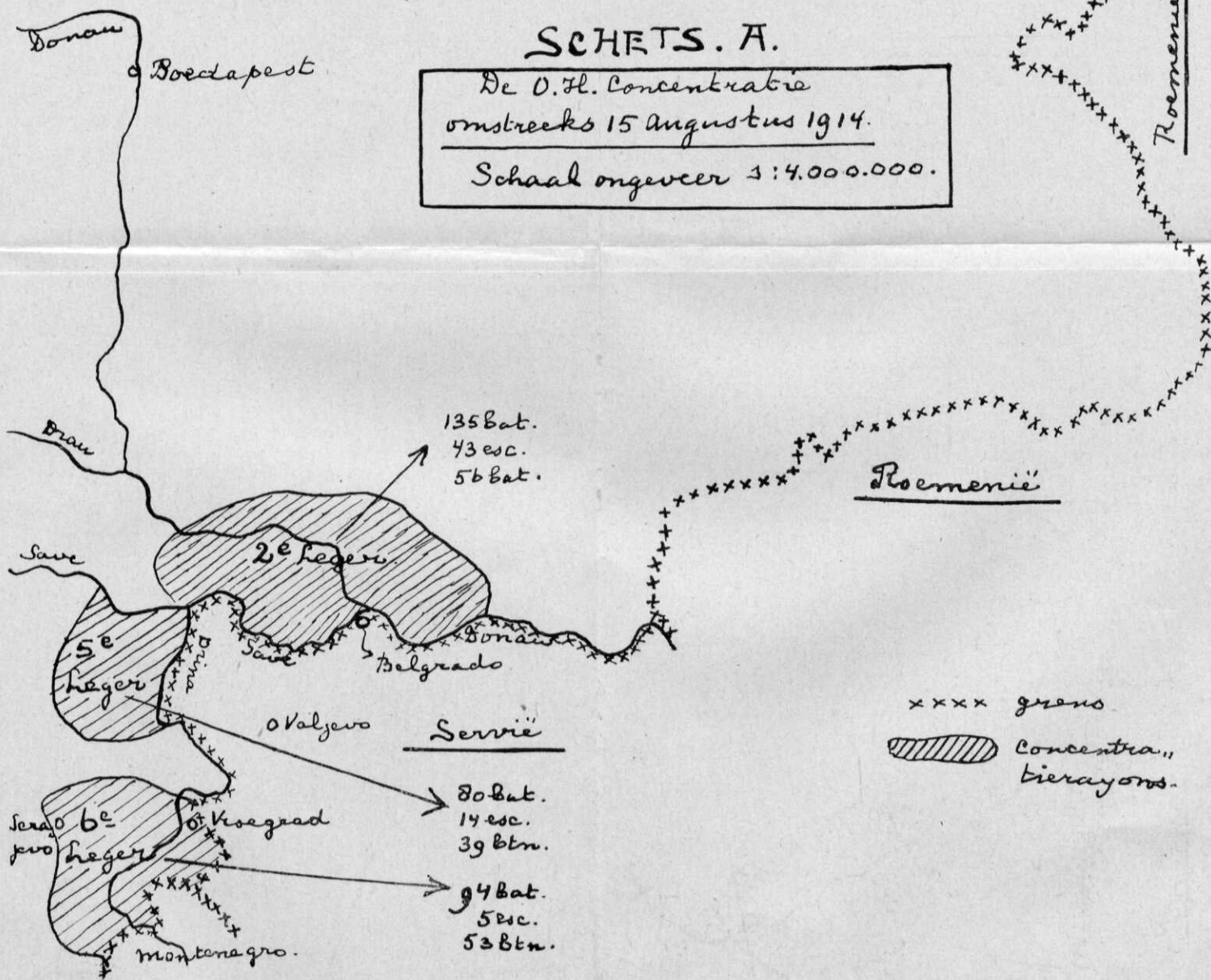
Daarnaast biedt de episode van Augustus 1914 een voorbeeld van den ongunstigen invloed, die politieke omstandigheden en politieke personen op de zuiver strategische operatiën kunnen uitoefenen.

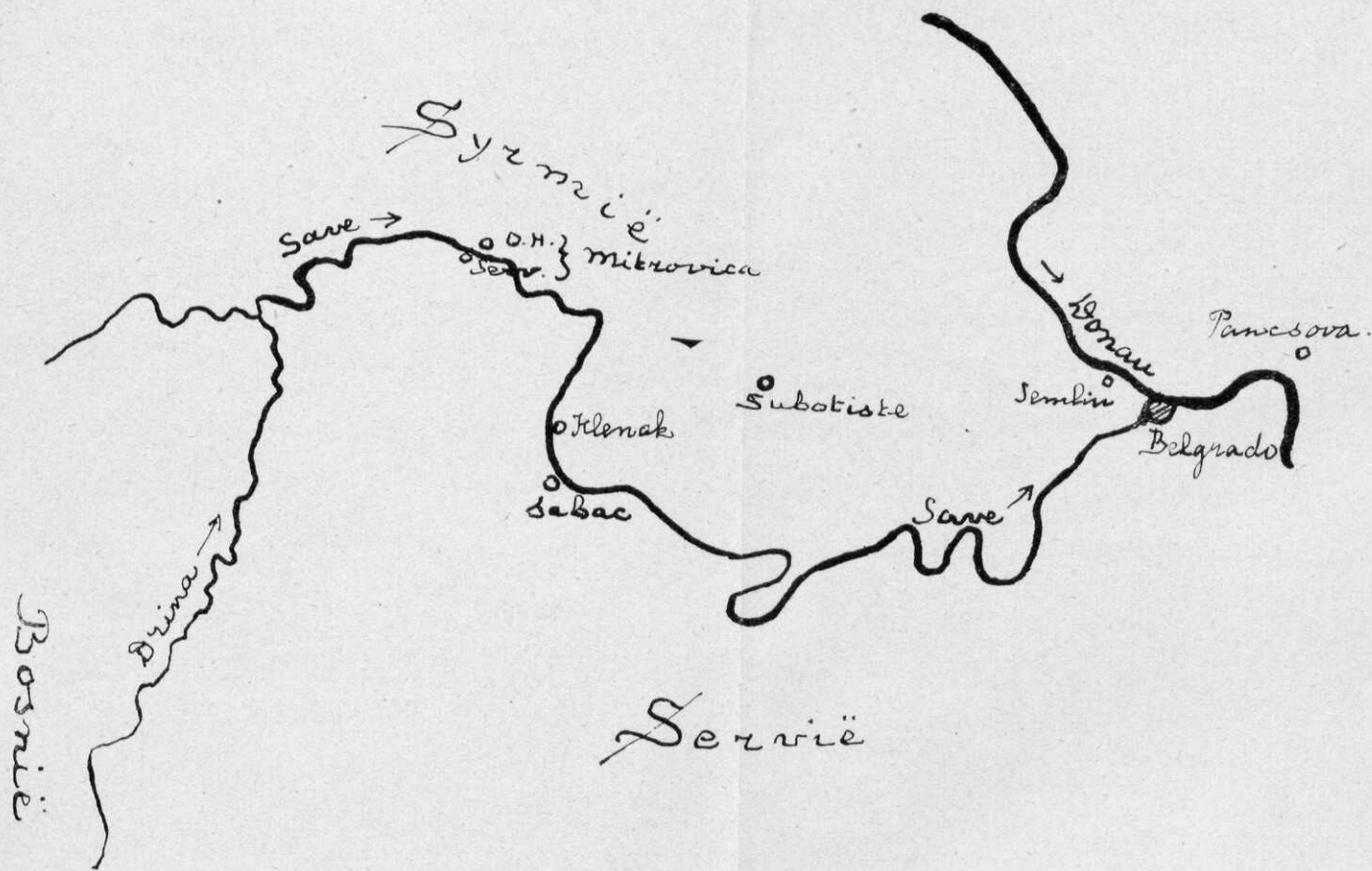
Ten slotte toont zij ons, dat de omstandigheden zelfs een erkend strateeg de baas kunnen worden.

SCHETS. A.

De O.F. Concentratie
omstreeks 15 Augustus 1914.
Schaal ongeveer 1:4.000.000.

SCHETS B.

Het optreden van het
2^e O.H. leger bij Sabac.

1:750.000.

o Talyva.

Toelatingsexamen Hoogere Krijgsschool October 1930.
Krijgskundige studiën h.t.l.

Uitwerking der examen-vragen tactiek.

DOOR

P. M. H. TIELENS,
*Eerste-Luitenant der Huzaren,
werkzaam aan de Hoogere Krijgsschool.*

(Vervolg van blz. 112).

Voor de onderstelling van de hieronder uitgewerkte 2e mondelinge vraag verwijzen wij naar „De Mil. Spect.” van Februari j.l. Wij zullen ook bij deze uitwerking ¹⁾ wederom veel verder gaan, dan op het examen werd geëischt.

Achtereenvolgens beschouwen wij weer: 1. de opdracht; 2. den vijand; 3. het terrein en 4. de beschikbare middelen.

Opdracht.

Een Div., welke een verdedigende stelling heeft ingenomen van \pm 11 km breedte, moet de vooruitgeschoven vij. afdeelingen (gemakshalve verder aangeduid als vijandelijke voorposten) terugwerpen, de vij. Cav. Div. verdrijven en doordringen tot de lijn Venray—Geijsteren.

De Blauwe troepen zijn opgesteld overeenkomstig de hun opgedragen verdedigende taak. Zij staan dus op frontbreedten veel te groot om hen daarop ten aanval te doen voorwaarts gaan.

Conclusie: De Div. zal zich moeten hergroepeeren voor de haar opgedragen taak.

Vraag: Moet die hergroepering achter het bestaande front geschieden of moeten daartoe de vijandelijke voorposten eerst worden teruggedreven?

Drijft men de vijandelijke voorposten *niet* terug, dan moet de hergroepering „achterwaarts” plaats vinden, onder dekking van de daartoe in de stelling achter te laten troepen. Men krijgt dan echter nimmer voltallige eenheden, òf men moet de thans in stelling staande troepen doen aflossen door deelen van de reserve, welke dan voor dit doel over het geheele front zouden moeten worden uitgerekt. Een dergelijke omslachtige handelwijze is niet te aanvaarden.

¹⁾ Bij de uitwerking is gebruik gemaakt van de kaart 1: 50.000, uitgave: Blad Vierlingsbeek 1893, Blad Venlo 1920.

Conclusie: De hergroepeerings moet eerst plaats vinden, nadat de vijandelijke voorposten zijn teruggeworpen.

Vraag: Op welk tijdstip moeten dan de voorposten worden teruggeworpen en zijn hiervoor troepen beschikbaar?

De ontvangen opdracht laat den D.C. vrij dit te doen op 2 Juli na 16.00 of op 3 Juli.

Oogenschijnlijk zou men zeggen, dat het terugwerpen van de vij. voorposten op 3 Juli het voordeel met zich brengt van de verrassing. Op 2 Juli 18.00 vangt echter op het overige front de inleidende beschieting aan. Daar de vij. Cav. Div. hiervan niet onkundig kan blijven, zal zij, ook al blijft het voor haar front rustig, toch haar waakzaamheid op 3 Juli tot het uiterste opvoeren, om op alles voorbereid te zijn. Een verrassende aanval op de eigenlijke vij. stelling is, gezien den grooten afstand tusschen deze en de voorposten, in ieder geval uitgesloten. Daarentegen is een verrassende aanval op de vij. voorposten wel mogelijk op 2 Juli 16.00, wanneer het nog over het geheele front rustig is.

Nu de Blauwe aanval zich op 2 Juli nagenoeg over het geheele front kenbaar maakt, is het niet waarschijnlijk, dat het terugwerpen van de voorposten van de vij. Cav. Div. Rood aanleiding zou geven juist het front van deze Cav. Div. te versterken. Waarschijnlijker is, dat Rood de kat eerst eens uit den boom zal willen kijken.

Aan het op 2 Juli terugwerpen van de vij. voorposten en het veroveren van een uitgangstelling voor den aanval op 3 Juli zijn echter nog andere voordeelen verbonden. De troepen, welke worden bestemd voor den aanval op 3 Juli, kunnen zich in dit geval bij duisternis hergroepeeren en zich voor den aanval op korten afstand van de vij. stelling gereedstellen. Zouden daarentegen de voorposten op 3 Juli worden teruggeworpen, dan zou zeer veel tijd verloren gaan. Immers men krijgt dan op 3 Juli eerst den aanval op de vijandelijke voorposten, gevolgd door het opnemen van de gevechtsaanraking met de vijandelijke stelling, het verplaatsen van de artillerie, dat 3 tot 4 uren duurt, en het hergroepeeren en gereedstellen van de voor den verderen aanval aangewezen troepen.

Men ziet tot welk een tijdverlies zulks aanleiding zou geven, daar gelaten nog het gevaar, dat verbonden is aan een dergelijke onderneming bij daglicht en niet geheel buiten 's vijands artilleriebereik.

Een blik op de beschikbare middelen doet zien, dat voor het terugwerpen van de voorposten z.n. beschikbaar zijn 4 R. I. (min III) en III-R.Gr. Dit is voor het beoogde doel ruim voldoende.

Conclusie: De vijandelijke voorposten worden 2 Juli 16.00 teruggedreven.

*Vijand.*¹⁾

De vijand heeft een stelling ingenomen van \pm 9 km breedte. Dit

¹⁾ Over de mogelijkheid, om den W.vleugel van de vijandelijke stelling te omvatten, komen wij bij de beschouwingen over het terrein terug.

beteekent, dat elk regiment huzaren, bataljon wielrijders of het bataljon infanterie gemiddeld een front van ± 1300 m voor zijn rekening heeft te nemen. De vijand is dus in staat een aaneengesloten vuurfront te vormen, doch dit zal slechts een zeer geringe diepte hebben, daarachter zal men slechts plaatselijk weerstanden aantreffen (zie schets).

Dringt men plaatselijk over eenige diepte in de vijandelijke stelling door, dan wordt de vijand naar alle waarschijnlijkheid ook rechts en links van dit punt over groote breedte tot teruggaan gedwongen. Gelukt het op twee plaatsen door te dringen, dan heeft men bovendien een groote kans, dat de vijand over het *geheele* front tussehen Maas en Peel tot wijken wordt gebracht. Een aanval op twee plaatsen verdient dus de voorkeur boven een aanval op één enkel punt; dit is te meer gewenscht, nu men na het teruggedrijven van de vijandelijke Cav. Div. moet oprukken naar de lijn Venray—Geijsteren.

Conclusie: Men kan volstaan met twee plaatselijke aanvallen. Hetzelfde geldt voor het terugwerpen van de vijandelijke voorposten.

Daar de vijandelijke stelling weinig diepte heeft, behoeft men geen vrees te koesteren, dat de infanterie voor het doorbreken van die stelling nog gedwongen zou worden een „*passage de ligne*” uit te voeren.

Conclusie: Beide plaatselijke aanvallen zullen kunnen geschieden met een, naar verhouding tot het aanvalsfront, beperkte macht aan infanterie.

Vraag: Welke weerstand kan worden verwacht, nadat de vijandelijke stelling is doorbroken?

Bij Venray beschikt de vijand over een reserve; waar deze uit bestaat is niet bekend. Bestaat deze reserve uit lichte troepen, dan kan zij niet sterk zijn, daar het grootste deel van R.W. en de beide regimenten huzaren de stelling bezetten. Een dergelijke reserve is, gezien uit het oogpunt van den aanvaller, van weinig beteekenis. De mogelijkheid is echter niet uitgesloten, dat deze reserve uit infanterie bestaat. Gezien de krachten, welke voor het bezetten van de stelling zijn bestemd, is het niet waarschijnlijk, dat deze reserve sterker zou zijn dan ± 2 bataljons infanterie. De groote afstand, waarop deze infanterie van de stelling is verwijderd, maakt het waarschijnlijk, dat deze reserve dan zou dienen om in de lijn Volen—Oostrum—Geijsteren de lichte troepen op te nemen. Al zou dus de reserve bestaan uit ± 2 bataljons infanterie, dan nog zal men slechts plaatselijk op weerstand stooten.

In het algemeen kan men zeggen, dat wanneer in stelling staande lichte troepen, waaraan infanterie is toegevoegd, de infanterie in hoofdzaak in reserve houden en de stelling doen bezetten door de lichte troepen, in stede van omgekeerd te werk te gaan, dit er doorgaans op wijst, dat de vijand *niet* voornemens is het op een beslissend gevecht te laten aankomen. Immers, bij een beslissend gevecht moet men de eenheden

met de meeste vuurkracht in stelling brengen en, gezien het doorgaans breede front, de lichte troepen als de meest snel-verplaatsbare troepen in reserve nemen; wil men het daarentegen niet tot een beslissend gevecht laten komen, dan moeten in de eerste plaats die troepen in stelling worden gebracht, die zich door hunne snelle verplaatsbaarheid spoedig aan den vijand kunnen onttrekken, terwijl de infanterie dan wordt gebezigd om op *eenigen* afstand daarachter de lichte troepen op te nemen en dezen gelegenheid te geven *dicht* achter de infanterie opnieuw in stelling te komen, waarna de infanterie de lichte troepen weer doorschrijdt, enz.

Een dergelijke handelwijze is hier, waar de Roode lichte troepen vermoedelijk een dekkingsopdracht hebben uit te voeren, zeker niet uitgesloten, want men wint meer tijd door den vijand in achtereenvolgende lijnen tot ontwikkeling te brengen, om ten slotte z.n., doch niet eerder dan wanneer de uiterste grens van terugtocht is bereikt, een beslissend gevecht te aanvaarden, dan door het bij het *eerste* treffen reeds tot een beslissend gevecht te laten komen, waardoor de vijand verder vrij spel zou hebben.

Om bij het aanbreken van den dag op 3 Juli niet voor verrassingen te komen te staan, is het hier meer dan ooit noodig, gedurende den nacht van 2/3 Juli een krachtige verkenningsoctie te voeren en wel op een zoodanig tijdstip, dat de resultaten van deze verkenningen, voor het geval mocht blijken, dat de vijand onder begunstiging van de duisternis is teruggegaan, nog tijdig in bevelen kunnen worden omgezet.

Wij nemen echter aan, dat de vijand gedurende den nacht van 2/3 Juli niet is teruggegaan.

Dat Rood nieuwe reserves tusschen Maas en Peel zou doen oprukken is, nu het geheele Blauwe leger mede aanvalt, minder waarschijnlijk. De uit te zenden verkenningsvliegtuigen zullen een dergelijken opmarsch tijdig moeten melden.

Conclusie: Na het doorbreken van de vijandelijke Cav. Div. zal men ten hoogste slechts plaatselijke weerstanden aantreffen, zoodat men ook voor het uitbuiten van het succes kan volstaan met een beperkte macht aan infanterie.

Teneinde de vijandelijke Cav. Div. geen tijd te laten zich opnieuw te organiseeren en weerstand te bieden, moet het verkregen succes snel worden uitgebuit. Dit mag echter niet in roekeloosheid ontaarden en moet geschieden met steun van de noodige artillerie.

Hieruit volgt de wenschelijkheid om na het doorbreken van de stelling een tusschendoellijn in te schakelen; na het bereiken hiervan krijgt de artillerie gelegenheid zich opnieuw soliede aan te passen aan het gevechtsplan van de infanterie (op welke wijze is van later *zorg*) en wordt de infanterie gelegenheid gegeven haar verbanden te ordenen. Deze lijn zal om de bovengenoemde reden zoo ver mogelijk naar voren moeten worden genomen, waaruit wederom de wenschelijkheid volgt de artillerie bij den aanvang van den aanval eveneens zoover mogelijk naar voren op te stellen.

Daar de artilleriestem nog verzekerd is, indien de afstand infanterie—artillerie \pm 5 km bedraagt, volgt hieruit, na een blik op de kaart te hebben geworpen, *de conclusie*:

1e tusschendoellijn is de lijn: de Loobeek tot Smakt—Aaijen.

Onmiddellijk na het bereiken van die lijn zetten de voorste troepen verkenningen aan tegen de lijn: Volen—Oostrum—Geijsteren.

Daar het hier gaat om het uitbuiten van een succes, behoeft men na het bereiken van de 1e tusschendoellijn niet te wachten tot *alle* artillerie van stelling is veranderd, hetgeen, daar zulks echelons-gewijze moet geschieden, zeer lang zou duren. Om ten spoedigste weer over een krachtige vuureenheid te beschikken, volgt hieruit de wenschelijkheid om de artillerie in afdelingsechelons van stelling te doen veranderen en deze artillerie — zoo de omstandigheden voor succesuitbreiding gunstig zijn — onder de bevelen van den betrokken infanteriecommandant te stellen (§ 262 Gev. Handl.).

Wij krijgen dus in groote trekken het volgende beeld.

Na het bereiken van de eerste tusschendoellijn en nadat voldoende artillerie is aangetrokken, wordt het succes uitgebuit door een beperkte macht aan infanterie.

Hierbij zijn twee gevallen te onderscheiden:

a. de vijand tracht zich 3 Juli aan de gevechtsaanraking te onttrekken, zoodat de tusschendoellijn, zonder ernstige verliezen te hebben geleden, wordt bereikt; in dat geval kunnen de oorspronkelijke vóór-bataljons dus verder oprukken;

b. er is hard gevochten moeten worden om de tusschendoellijn te bereiken; in dit geval zal men verstandig doen intacte bataljons in te zetten voor de uitbreiding van het succes.

De D.C. houde, in het onderhavige geval, rekening met *beide* mogelijkheden en bepale eerst na bereiking van de tusschendoellijn op welke wijze het succes zal worden uitgebreid.

De daarmede belaste bataljons ontvangen opdracht ieder in een bepaald vak op te rukken naar de lijn: Volen—Oostrum—Geijsteren, en eventueel de gevechtsaanraking met den vijand opnieuw tot stand te brengen. De rest van de infanterie ordent zich en rukt op naar het bedekte terrein noord van de lijn Venray—Geijsteren. Mocht onverhoopt blijken, dat de vijand opnieuw een aaneengesloten vuurfront heeft gevormd, dan moeten deze troepen onder dekking van de voor het uitbuiten van het succes aangewezen bataljons infanterie voor een nieuwen aanval worden gereedgesteld.

Met betrekking tot de te ondernemen vliegerverkenningen volgen uit het vorenstaande de volgende *conclusiën*:

a. *Gedurende den nacht 2/3 Juli.*

Of teruggaande bewegingen plaats vinden, dan wel troepen oprukken langs de kunstwegen: Sevenum—Venray—Overloon en Grubbenvorst—Geijsteren—Vierlingsbeek.

b. In den ochtend van 3 Juli.

Of de lijn Loobeek—Maashees en de lijn Volen—Oostrum—Geijsteren in staat van verdediging worden gebracht, eventueele aanwezigheid van reserves te dier plaatse. Of troepen oprukken langs de onder *a* genoemde wegen.

Verder zal men in den vroegen ochtend van 3 Juli de beschikking moeten hebben over een artillerie-vliegtuig en een verbindingsvliegtuig.

Welke conclusiën kunnen wij nog meer uit de gegevens omtrent der vijand trekken?

De vijand beschikt naar alle waarschijnlijkheid slechts over 3 batterijen 7 veld (n.m.l. de organiek tot de Cav.Div. behoorende artillerie).

Deze batterijen staan 5 tot 6 km achter de Roode voorposten.

Waar het front \pm 9 km breed is en de beschieting van de Roode voorposten door de Blauwe artillerie wellicht zoodanig kan worden georganiseerd dat de vijand niet onmiddellijk onderkent welk(e) gedeelte(n) zal (zullen) worden aangevallen, behoeft men geen groote vrees te hebben voor mogelijke tegenvoorbereidingsvuren bij het gereedstellen van de troepen voor den aanval op de vijandelijke voorposten. Men kan dus in het onderhavige geval iets meer wagen dan gewoonlijk. Deze gereedstelling zal overigens overdag moeten plaats vinden, hetgeen niet zoo'n erg groot bezwaar is, als men bedenkt, dat 's vijands voorposten uiterst zwak zijn en derhalve enkele „coups de main” voldoende zijn om ze terug te drijven. Het is bovendien zeer de vraag of de Roode artillerie zich in dit tijdperk zal demaskeeren, waarbij zij toch altijd de kans loopt door de Blauwe artillerie te worden vernietigd en waardoor zij niet meer zou kunnen medewerken aan de verdediging van de hws.

Vraag: Doet men niet beter het zekere voor het onzekere te nemen en de vijandelijke artillerie toch maar van den aanvang af, d.w.z. bij den aanval op de voorposten, te bestrijden?

Dit zou dan moeten geschieden door artillerie, welke daartoe zoo dicht mogelijk achter de eigen hws. wordt opgesteld. De afstand tot de vijandelijke artillerie bedraagt echter zelfs dan nog \pm 8200 m. Dat is bijna de uiterste dracht van de 7 veld en de 15 hw.; de andere vuurmonden komen niet eens in aanmerking. Van *vernietiging* kan op dezen afstand, zelfs bij goede vliegerwaarneming, geen sprake zijn, terwijl ook het *neutraliseeren* op dezen afstand zeer veel munitie zal kosten.

Daar een neutraliseering slechts een beperkten tijd nawerkt, heeft men van deze neutraliseering dus geen nut bij den aanval op 3 Juli. Daarentegen heeft men de tegenpartij doen weten, dat hare artilleriestellingen waren onderkend, met het gevolg, dat de vij. artillerie 's nachts van stelling zal veranderen en men bij den aanval op 3 Juli opnieuw moet trachten de opstellingen op te sporen.

Conclusie: Een bestrijding van de vijandelijke artillerie gedurende

den aanval op de voorposten en verder bij het veroveren van de uitgangsstelling is in dit geval alleen toelaatbaar, wanneer de Roode artillerie er toe overgaat de aanvallende infanterie onder vuur te nemen. Immers, dan verliezen de boven aangehaalde argumenten hun waarde en kan men er zeker van zijn, dat de vijandelijke artillerie in den komenden nacht toch van stelling zal veranderen.

Om de bovenaangegeven redenen is het gewenscht om tijdens den aanval op 2 Juli enkele batterijen gereed te houden om de vij. artillerie onmiddellijk te kunnen bestrijden, indien dit noodig mocht zijn. Deze batterijen moeten in den nacht van 1/2 Juli vooruit worden geschoven. Maar men begrijpe mij goed: De Blauwe artillerie schiet niet op de Roode artillerie als deze laatste blijft zwijgen.

Wel zal de Blauwe artillerie de infanterie moeten kunnen steunen bij het veroveren van de uitgangsstelling, waartoe vijandelijke infanterie-opstellingen (zij het dan ook plaatselijk) moeten kunnen worden geneutraliseerd.

Dit is echter te bereiken uit de thans ingenomen opstellingen. Alle afdeelingen kunnen n.l. op de vijandelijke voorposten schieten en ten slotte staat de Blauwe artillerie niet zóó ver naar achteren, dat de Afdn. 7 veld en de Afd. 15 hw. de infanterie, wanneer zij een uitgangsstelling heeft bereikt, niet zouden kunnen beschermen.

Conclusie: In den nacht van 1 op 2 Juli moet een drietal batterijen, bestemd voor eventueele artilleriebestrijding, naar voren worden verplaatst; de rest van de artillerie verandert van stelling in den nacht van 2 op 3 Juli.

Vraag: Wat kan de vijand uit een versterkingskunstig oogpunt tot aan het tijdstip, waarop de aanval losbreekt, hebben verricht?

Deze vraag is van belang voor het vaststellen van den duur van de inleidende beschieting.

De vijand ligt sedert den namiddag van 29 Juni in stelling en heeft tot en met 2 Juli, dus ± 3 dagen, den tijd gehad.

Door een vergelijking van dagelijks opgenomen luchtfoto's kan men de vorderingen controleeren.

Naar verhouding tot de ingenomen frontbreedte beschikt de vijand over zeer weinig arbeidskrachten. Voor het inrichten van een krachtige stelling moeten materialen worden aangevoerd, waarmede echter veel tijd gemoeid is.

In verband met een en ander mag men aannemen, dat de gevechtsopstellingen wellicht gereed zullen zijn, doch dat de bouw zelfs van slechts scherfvrje schuilplaatsen nog niet ver kan zijn gevorderd. Draadhindernissen zullen nagenoeg nog geheel ontbreken, ten hoogste zal plaatselijk één enkele rij hekversperringen zijn aangebracht. Daar deze hekversperringen vrijwel geen diepte hebben, is het nog mogelijk deze door daartoe uitgeruste patrouilles te doen vernielen.

Conclusie. Het is nog mogelijk de vijandelijke vuurbronnen met een korte inleidende beschieting (10 tot 15 min.) te neutraliseeren.

Na deze belangrijke conclusie denkt C.-I Div. er niet over de inleidende beschieting van de vijandelijke stelling reeds op 2 Juli te doen aanvagen. Immers hij zou dan op 2 Juli, òf het geheele front onder vuur moeten nemen (waaraan niet te denken valt), òf het nadeel moeten aanvaarden, dat de vijand uit de beschieting kan afleiden, waar hij voornemens is de plaatselijke aanvallen op 3 Juli te ondernemen. Bovendien zou de verkregen neutraliseering gedurende den geheelen nacht in den vorm van storende vuren moeten worden onderhouden, om te voorkomen dat de vijand zich herstelt. Zulks zou een geweldige hoeveelheid munitie kosten.

Nu de vijand slechts over één Afd. artillerie beschikt en men bovendien, zooals wij straks zullen zien, over voldoende middelen beschikt om gedurende de inleidende beschieting z.n. de vijandelijke artillerie te bestrijden, is er geen bezwaar tegen om gedurende de inleidende beschieting, welke overigens zoo spoedig mogelijk na het aanbreken van den dag op 3 Juli wordt ondernomen, de infanterie in haar uitgangstelling gereed te hebben.

Beschikte de vijand daarentegen over veel artillerie, zoodat men rekening moest houden met krachtige tegenvoorbereidingsvuren, zooals b.v. op het overige front van het Blauwe leger ten W. van de Peel het geval is, dan zou een dergelijke handelwijze bezwaarlijk kunnen worden uitgevoerd. Daarom heeft de C.V. terecht bepaald, dat aldaar de inleidende beschieting z.n. op 2 Juli 18.00 kan aanvagen, te meer, daar men op dat front wellicht voor enkele vijandelijke objecten niet met neutraliseeren kan volstaan, doch deze zal moeten vernielen, waarmede veel tijd gemoeid is.

Het spreekt vanzelf, dat ook C.-I Div. in kennis moest worden gesteld met het uur, waarop de inleidende beschieting op het overige front aanvangt, anders zou hij niet begrijpen wat deze plotselinge kanonnade te beteekenen had, en wellicht meenen dat de vijand de Blauwe plannen doorkruist.

Saboteert men nu echter niet het bevel van den C.V. om bij het aanbreken van den dag aan te vallen?

N.m.m. zeer zeker niet. Immers de C.V. heeft C.-I Div. zelfs vrij gelaten of hij de voorposten op 2 Juli dan wel op 3 Juli wil terugwerpen. Het gaat hier dus niet om een aanval, welke in verband met andere aanvallen precies „à la minute” moet worden uitgevoerd; bovendien had de C.V. dan wel een uur genoemd in plaats van een toch altijd vage aanduiding als „bij het aanbreken van den dag”. Moest hier een inleidende beschieting worden uitgevoerd, welke uren zou duren, dan stond de zaak natuurlijk anders. Twijfelt men nog, één met redenen omkleed telefoontje en men heeft zekerheid.

De beschikbare middelen.

De C.-I Div. beschikt voor den aanval over 9 bataljons infanterie. 2 Afdn. 7 veld, 2 Afdn. 8 St., 1 Afd. 12 hw. en 1 Afd. 15 hw. 1.15.

De beschikbare middelen laten niet toe over het geheele front van \pm 9 km de vijandelijke stelling gelijktijdig aan te vallen. Men zal dus in verband met de beschikbare middelen moeten komen tot één of twee aanvallen op een beperkt front.

Het terrein.

Bekijken wij het terrein van West naar Oost.

In verband met de aanwezigheid van de geheel open en moeilijk begaanbare Peel is een omvatting van de stelling moeilijk uitvoerbaar. Men komt dan bovendien in het groote boschperceel van Blok II en Laag Heide, waar de infanterie-verbanden spoedig oplossen en artilleriesteun is buitengesloten. Een dergelijke onderneming is mij in dit geval te avontuurlijk, daar men niet weet voor welke verrassingen men kan komen te staan. Daar de weerstand in front hier bovendien niet zoo erg groot is, voel ik voor deze manoeuvre niets.

Ook het terrein aan weerszijden van den kunstweg Oploo—Overloon is over grooten afstand geheel open, zoodat ook dit terrein ongunstig is voor een aanval.

Gunstiger voor een aanval over een beperkt front is het kopjeterrein nabij het boschperceel Hazenbroek, waar de aanvalstroepen bovendien dicht bij de vijandelijke stelling kunnen worden gereedgesteld. Ook het terrein achter de vijandelijke frontlijn is hier gunstig voor den aanvaller. Het is voldoende bedekt om de aanvallende infanterie de noodige dekking te verleen, terwijl het niet zoo bedekt is, dat de artilleriesteun is buitengesloten. Aangezien de frontlijn N. van Heikantsveld naar het Z.O. ombuigt, kunnen O. daarvan opgestelde mitrailleurs de aanvalstroepen niet bevuren. Overloon is geen groot dorp, eventueel weerstand in de kom van het dorp kan worden gebroken door er W. langs te glijden. Bij een verder oprukken stoot men op het bosch „Op den Boom”. Als men echter dit bosch moet doorschrijden, is men reeds door de vij. stelling heen. Voor een verder oprukken naar Venray is het terrein, nu het geruimen tijd droog en warm weer is (zie onderstelling), evenmin ongunstig.

Tot Schafferden vindt men wederom geheel open terrein. Een aanvaller, die over de heide W. van Schafferden zou oprukken, is bovendien gemakkelijk onder flankerend mitrailleurvuur te nemen, daar de Roode frontlijn tegenover deze heide terug buigt.

Een gunstiger aanvalsterrein vindt men wederom O. van Schafferden. Een aanval op het dorp Vierlingsbeek moet daarbij echter worden vermeden, teneinde straatgevechten te voorkomen. Het dorp kan het beste worden vermeesterd door er W., hetzij O. en W., langs te glijden. Een bezwaar van het terrein O. van de spoorbaan is, dat men bij een verder doordringen stoot op de Vierlingsbeek. Nu in de onderstelling staat, dat het sinds geruimen tijd droog en warm zomerweer is, nemen

wij aan, dat deze hindernis voor de infanterie van geen beteekenis meer is. Voor een verder oprukken naar de lijn Loobeek—Maashees is het terrein eveneens gunstig. Daarna stoot men op de bosschen bij de Smakter Heide, hetgeen minder gunstig is, doch men is dan reeds lang door de vij. stelling heen.

Conclusie terrein.

Men heeft slechts twee terreingedeelten, welke een aanval begunstigen, n.m.l.:

- a. een \pm 800 m breed gedeelte bij Hazenbroek;
- b. een \pm 2000 m breed gedeelte ongeveer tusschen den kunstweg Vortum—Maashees en de spoorbaan.

Aangezien wij op twee plaatsen wenschten aan te vallen, zullen dus beide gedeelten voor een aanval moeten worden benut. De onderlinge afstand is niet zóó groot, dat de vijand (een Cav. Div.!) in het tusschenliggende terrein zal blijven stand houden; een wisselwerking tusschen beide aanvallen zal zich dus bij eenig terreinwinnen spoedig doen gevoelen.

Vraag: a. Op welk gedeelte moet nu het zwaartepunt worden gelegd;

b. moeten beide aanvallen gelijktijdig of achtereenvolgens geschieden?

Ad. a. Een aanval met het zwaartepunt op Overloon heeft het voordeel, dat men de kans heeft, den vijand in de voor hem meest ongunstige richting af te dringen, n.m.l. in de richting van de Maas en het neutrale gebied. Veel illusies moet men zich hiervan echter niet maken, nu men slechts over infanterie, de vijand daarentegen over snel verplaatsbare lichte troepen beschikt. Verder heeft men het voordeel, dat men straks op de eenvoudigste manier met het gros bij Venray komt te staan, waar alles voor te zeggen is.

Hoewel ik mij volkomen kan indenken, dat menig lezer aan een zwaartepunt op Overloon de voorkeur geeft, voel ik om de hieronder aangegeven redenen er meer voor het zwaartepunt in de omgeving van Vierlingsbeek te leggen.

1. Het gunstige aanvalsterrein is bij Overloon slechts \pm 800 m breed, waardoor het moeilijk wordt aldaar een krachtig zwaartepunt te leggen, te meer daar, zooals wij reeds aangaven, de te verwachten weerstand niet van dien aard is, dat deze een „*passage de ligne*” van reserves van huis uit noodig maakt.

2. Het zwaarst wegende argument is echter, dat de geheele opzet van den aanval veel eenvoudiger wordt. Bezien wij de groepeerings van de beschikbare middelen in de stelling, dan zien wij, dat het gros van de infanterie staat tusschen spoorbaan en Maas. Nemen wij aan, dat III-R.Gr. en 4 R.I. (min III) bestemd worden voor het terugwerpen van de voorposten en het veroveren van de uitgangsstelling

(in verband met het 9 km breede front is het wel gewenscht, dat, met het oog op de laatstgenoemde taak, hiervoor drie bataljons infanterie worden bestemd), dan is het bijgevolg het eenvoudigst om R.Gr. (min III) straks te belasten met een aanval op Overloon en het uitbreiden van het succes aldaar, terwijl men dan voor den aanval op Vierlingsbeek en voor het uitbuiten van het succes in dit gedeelte onmiddellijk beschikken kan over R.J. en z.n. over III-4 R.I. Voor het leggen van een zwaartepunt bij Overloon zouden de regimenten moeten worden aangebroken en ingewikkelde manoeuvres moeten worden uitgevoerd. Waar ten slotte de hergroepering en het gereedstellen van de aanvalstroepen in één nacht moeten geschieden, *kan men de uitvoering niet eenvoudig genoeg houden.*

Ad. b. Aan het uitvoeren van achtereenvolgende aanvallen op 's vijands hws. kleven groote bezwaren (concentratie vijandelijke afweermiddelen). Het is dan ook niets anders dan een lapmiddel, dat de aanvaller bezigt, indien zijn overmacht aan middelen niet groot genoeg is. Het vindt bijgevolg alleen toepassing, als men in staat is eerst den eenen aanval te steunen met nagenoeg alle beschikbare artillerie en vervolgens den anderen aanval. Waar beide aanvallen op ± 5 km afstand van elkaar moeten worden uitgevoerd, zijn achtereenvolgende concentraties van het artillerievuur eerst voor den een en daarna voor den ander hier practisch niet uitvoerbaar, men zou de artillerie daartoe te ver achterwaarts moeten opstellen of moeten verplaatsen. Daarmede vervallen echter de voordeelen, aan achtereenvolgende aanvallen verbonden, en moeten beide aanvallen bijgevolg gelijktijdig plaats vinden.

Vraag: Hoe moeten nu de beschikbare middelen worden verdeeld?

Er worden twee vakken gevormd, rechtervak onder commando van C.-R.Gr. en linkervak onder commando van C.-R.J. Scheidingslijn ongeveer de lijn: Zandkant ($1\frac{1}{2}$ km O. van St. Anthonis)—Krankzinnigen-gesticht O. van Venray. C.-R.Gr. legt het zwaartepunt op het kopjeterrein bij Hazenbroek, C.-R.J. ongeveer tusschen de spoorbaan en den kunstweg Vortum—Maashees.

De troepen, welke de uitgangsstelling hebben veroverd, moeten, althans in den aanvang, onder de bevelen van de vakcommandanten worden gesteld, waardoor de samenwerking tusschen deze troepen en de op het zwaartepunt aanvallende bataljons beter verzekerd is. Men denke b.v. aan den te verleenen vuursteun bij de inleidende beschieting, ondersteuning en bescherming van den aanval, in het bijzonder op de flanken van de op het zwaartepunt aanvallende bataljons, terwijl de troepen rechts en links van het zwaartepunt ten slotte mede terrein zullen moeten trachten te winnen. In het Divisie-Bevel kan de D.C. dan voor zoover noodig bepalingen opnemen hoe verder met III-R.Gr. en 4 R.I. (min III) moet worden gehandeld.

Bij den *aanvang* van den aanval beschikken dus C.-R.Gr. over R.Gr. en C.-R.J. over R.J. en 4 R.I. (min III).

De bestrijding van de weinige artillerie kan de D.C. zelf in handen houden. Hij heeft dan tevens een middel om zoo noodig met deze artillerie één der vakken te steunen (in de eerste plaats vak Vierlingsbeek).

Ik kom dan tot de volgende indeeling der artillerie:
I-15 R.A. in handen van den D.C.

II-2 R.A.

16 R.A. (min III) } rechtstreeksche steun van vak R.Gr.

Voor den aanval op Vierlingsbeek blijven dan nog beschikbaar als rechtstreeksche steun I-2 R.A. en III-2 R.A.

Pioniers voor het maken van overgangen over de Molenbeek en de Vierlingsbeek ten behoeve van de artillerie zullen, evenals deelen van 1 E.W., voor het geval verkenningen per rijwiel tot haar recht kunnen komen, bij R.Gr. en R.J. moeten worden ingedeeld.

Daar bij het uitbreken uit de uitgangstelling de te verleenen vuursteun nimmer krachtig genoeg kan zijn, zal 1 M.C. daartoe (zij het dan ook tijdelijk) aan vak Vierlingsbeek worden toegevoegd.

De D.C. houdt dan III-4 R.I. in reserve, welk bataljon eveneens volgt in het vak Vierlingsbeek.

Een andere oplossing van het geval is, dat men, op denzelfden grondslag als de *Gev. Handl.* voor de Lt.B. aangeeft, twee gevechtsgroepen vormt en de artillerie onder de bevelen van de gevechtsgroepcommandanten stelt. Het vormen van gevechtsgroepen sluit in, dat men den commandanten een grootere mate van zelfstandigheid moet laten, zoowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering van den aanval.

De gevechtsgroepcommandanten regelen dan den aanval, volgens de van den D.C. ontvangen bevelen, in overleg met den hun toegewezen artilleriecommandant. Daar men hier slechts over één artilleriestaf beschikt, n.m.l. Staf-16 R.A., zou bij de andere gevechtsgroep één der afdeelingcommandanten als zoodanig moeten optreden en zou men de daaraan verbonden bezwaren in den koop moeten nemen.

Hoewel ik deze oplossing geenszins afkeur, geef ik aan de eerstgenoemde oplossing de voorkeur, waarbij C.-R.Gr. en C.-R.J. meer in overleg treden met den D.A.C. Ook houdt de D.C. (D.A.C.) op die wijze de leiding van het gevecht meer in handen.

Ten slotte zou men nog kunnen overwegen, teneinde bij het vormen van twee gevechtsgroepen bovengenoemde bezwaren te ontgaan, of de D.C. niet zelf het bevel kan voeren over de gevechtsgroep Vierlingsbeek. C.-R.J. kan dan worden belast met de uitvoering van den aanval in dat vak en krijgt daartoe als rechtstreeksche steun toegewezen I en III-2 R.A., in tegenstelling met commandant gevechtsgroep Overloon, die II-2 R.A. en 16 R.A. (min III) *onder zijn bevelen* krijgt. Het voordeel

van deze oplossing is, dat de D.C. (D.A.C.) een belangrijke rol blijft spelen op het gedeelte, waar het zwaartepunt van de Divisie is gelegd en de D.A.C. dan alles tot in details met C.-R.J. kan regelen. Het nadeel van de oplossing is, dat de D.C. zich geheel moet oriënteren in het vak Vierlingsbeek, aldaar ook zijn ep. moet vestigen en toch de leiding van het geheel in handen moet houden. Te veroordeelen is de oplossing geenszins; de vraag is alleen of de D.C. niet te veel hooi op zijn vork neemt?

Men ziet hoeveel wegen naar Rome leiden en dat men zich bijgevolg nimmer moet afvragen of men wel de juiste oplossing heeft gevonden; de hoofdzaak is, dat men de consequenties van zijn daden overziet.

Resumeerende krijgen wij dus het volgende:

2 Juli 16.00 terugdrijven van de vijandelijke voorposten en het veroveren van een uitgangstelling voor den aanval op 3 Juli door III-R.Gr. en 4 R.I. (min III).

Te bereiken lijn: Noordrand Overloonsche Heide—kopjesterrein bij Hazenbroek—Kijkuit (1 km Z.W. van Groeningen)—Groeningen.

Met het oog op eventueele vijandelijke artilleriebestrijding worden daartoe drie batterijen in den nacht van 1/2 Juli tot dicht achter de eigen stelling verplaatst.

Inleidende beschieting op de vijandelijke voorposten, 5 tot 10 minuten. Artilleriebestrijding mag dien dag alleen plaats vinden, indien de vijandelijke artillerie het vuur opent.

Verkenner van R.Gr. (min III), R.J. en III-4 R.I. en van alle afdeelingen artillerie gaan met de troepen, belast met het veroveren van de uitgangstelling, naar voren voor het verkennen en jalonneeren van opmarschwegen, gereedstelling, stellingterreinen, enz.

Nacht 2/3 Juli hergroepeering van de troepen in de stelling en het gereedstellen voor den aanval op 3 Juli en het van stelling veranderen van de artillerie. Wil een en ander mogelijk zijn, dan moeten de commandanten geruimen tijd voordien hun aanvalsplan en bevelen hebben opgemaakt, zoodat de vroegtijdige beschikbaarstelling van luchtfoto's noodzakelijk is, terwijl de Cn. z.m. nog vóór het invallen van de duisternis op 2 Juli het aanvalsterrein in oogenschouw moeten nemen.

Op 3 Juli vallen beide regimenten, na een korte inleidende beschieting van U-15 tot U, gelijktijdig aan, waarbij de voorste aanvalstroepen op het uur U de lijn moeten doorschrijden, welke dan door III-R.Gr. en 4 R.I. (min III) is bezet.

R.Gr. legt den nadruk op het kopjesterrein bij Hazenbroek en maakt zich meester van Overloon.

R.J. legt den nadruk ongeveer tusschen de spoorbaan en den kunstweg Vortum—Maashees en maakt zich meester van Vierlingsbeek.

Beide regimenten rukken op naar de lijn Molenbeek—Loobek tot Smakt—Aaijen.

Nadat deze lijn is bereikt, worden onmiddellijk verkenningen ingezet tegen de lijn Volen—Oostrum—Geijsteren en wordt, ingevolge de door den D.C. gegeven bevelen, de noodige artillerie verplaatst, om het succes zoo spoedig mogelijk te kunnen uitbuiten.

De voor het uitbuiten van het succes bestemde bataljons dringen niet verder op dan de lijn Volen—Oostrum—Geijsteren en hebben onder meer tot taak eventueel de gevechtsaanraking weder tot stand te brengen.

Ten slotte worden de overige troepen verplaatst naar het bedekte terrein N. van Venray en Geijsteren.

Het aanvalsuur U wordt zoo vroeg mogelijk bepaald, doch zoodanig, dat de artillerie haar vuurvoorbereidingen bij daglicht kan hebben gecontroleerd, voordat de artilleriebestrijding en de inleidende beschieting aanvangen.

Hoe C.-R.Gr. en C.-R.J. den aanval uitvoeren, willen wij niet behandelen, daar alleen het aanvalsplan van den D.C. in groote trekken gevraagd werd en wij toch al veel verder zijn gegaan, dan op het examen werd gevraagd.

VRAAG 3.

Tactiek (mondeling).

Vorbereidingstijd $\frac{3}{4}$ uur.

Kaarten: 1 : 50.000,
bladen Arnhem, Zutphen, Hattem.

Algemeene oorlogstoestand.

Het Nederlandsche veldleger rukt op 1 Juli, met drie divisiegroepen naast elkaar, vanaf den IJssel (West van Doesburg) en den Rijn (Oost van Wageningen tot Arnhem) in Noordelijke richting op tegen een Rood leger, dat zich met de hoofdmacht sinds den namiddag van 30 Juni ter verdediging inricht in de lijn:—Olst—Legerplaats Oldebroek—Doornspijk. Tegen den avond van 30 Juni schoof Rood sterke detachementen, samengesteld uit lichte troepen, infanterie op auto's en eenige artillerie, in Zuidelijke richting vooruit (o.a. in de richting Twello, Apeldoorn, Hoog Soeren, Elspeet, enz.).

Bijzondere oorlogstoestand Nederland.

De II D.G. is de middelste D.G. Zij legerde in den nacht van 30 Juni op 1 Juli met de hoofdmacht te Velp, Arnhem, Oosterbeek en meer Zuidelijk.

In het D.G. bevel voor 1 Juli staat ten aanzien van de IV Divisie (op welke divisie het hieronder gevraagde werk betrekking zal hebben) onder meer het volgende:

De III en IV Divisie rukken naast elkaar op, de IV Divisie rechts.
Vakken: zie de bijgevoegde schets.

Opgaven voor de divisies.

De divisies moeten te 7.00 met de voorste infanterieafdelingen der voorhoeden de lijn¹⁾ overschrijden.

Zij moeten de vijandelijke vooruitgeschoven troepen krachtig aangrijpen en terugwerpen en — zonder daarbij hare snelheid naar elkander te regelen — in den avond van 1 Juli met de hoofdmacht den N.rand van het bedekte terrein ten Zuiden van Beekbergen en Engeland bereiken. De voorhoeden vooruit te schuiven tot de Zwanensprong—Noordrand Ugehelen

Het zwaartepunt bij een eventueelen aanval te leggen:

IV Divisie: Oost van den kunstweg Arnhem—Apeldoorn.

III Divisie: aanvankelijk ten Westen van het Deelerwoud, vervolgens Oost van het Ugehelerbosch.

De IV Divisie houdt de beschikking over I-16 R.A.

Te 11.00 is de toestand, zooals schematisch op bijgaande schets is aangegeven. C-8 R.I., de voorhoedecommandant, heeft den indruk op een aaneengesloten vuurfront te zijn gestuit, hetwelk hij niet met de te zijner beschikking zijnde krachten kan breken.

Gevraagd:

In groote lijnen het plan van den D.C., ter verdere uitvoering van zijn opdracht, aan te geven.

De D.G.C. draagt zorg voor de bestrijding van vijandelijke artillerie. Aangenomen mag worden, dat deze artilleriebestrijding geheel zal passen in het gevechtsplan van den D.C., zoodat de examinandus haar geheel buiten beschouwing kan laten.

Op versterking van de D.A. door vuur van de D.G.A. kan de D.C. bij het opmaken van zijn plan niet rekenen.

VRAAG 4.

Tactiek (mondeling).

Vorbereidingstijd $\frac{3}{4}$ uur.

¹⁾ Doet niet ter zake.

Stafladen 1:50.000.

's-Hertogenbosch, Vierlingsbeek, Eindhoven,
Venlo, Valkenswaard, Roermond.

1:200.000 2e en 3e blad.

Algemeene oorlogstoestand.

In een oorlog tusschen een Roode Oostelijke statengroep en een Blauwe Westelijke statengroep is Rood met den rechtervleugel opgemarcheerd over Roermond.

Blauw heeft stelling genomen achter de Maas Zuid van Wessem en met den linkervleugel achter het kanaal Wessem—Nederweert, aangeleund aan de Grootte Peel.

Op 1 Juli tracht Rood den Maasovergang Zuid van Wessem te forceeren; in den avond van dien dag is echter nergens eenig voordeel behaald.

Roode troepentransporten (vooral van veel lichte troepen) hebben sinds den morgen van dien dag plaats uit Oostelijke richting naar de omgeving van Goch, Weeze, Well en Bergen.

In den namiddag verschuift Blauw reserves van achter den linkervleugel naar het Noorden.

Bijzondere oorlogstoestand Blauw.

Op het bericht van het concentreeren van Roode troepen in de omgeving van Goch, Weeze, Well en Bergen heeft de Blauwe Legercommandant de in den morgen van 1 Juli beschikbaar gekomen Lt.B. (organisatie als de Nederlandsche Lt.B.) gedirigeerd naar de omgeving van Deurne, Bakel en Handel, alwaar zij echter niet voor middernacht (1 op 2 Juli) kan aankomen, en de VIII Divisie (organisatie als de Nederlandsche), welke legerreserve was, naar de omgeving van Dommelen, Valkenswaard, Borkel en Bergeijk, alwaar deze divisie te 17.00, na een marsch van \pm 30 km, is aangekomen en tot legering is overgegaan (voor deze legering zie de bijgevoegde schets).

Te Liesel (blad Venlo vt. 5—55) en Heusden (zelfde blad vt. 1—52) bevindt zich de I Verk.A. (de I D.G. is de Noordelijkste D.G. van het Blauwe leger), welke aldaar de uit de richting Meijel komende wegen afsluit.

1 Juli te 20.00 ontvangt C.-VIII Divisie van den Legercommandant het volgende bevel (slechts in uittreksel weergegeven):

Veldleger.

Geheim.

Sectie I^a.

Exemplaar No. 1.

No. 29 B.

Hoofdkwartier, 1 Juli 19.00.

Bevel voor 2 Juli.

1. *Vijand.*
-

De te Goch, Weeze, Well en Bergen aangevoerde troepen behooren tot de X Roode Cavalerie Divisie ¹⁾.

Te ± 16.00 trokken eenige detachementen wielrijders en cavalerie over de Maas bij Maashees en Sambeek.

De vijand was bezig bij deze plaatsen bruggen te slaan.

Te ± 17.00 was de hoofdmacht der divisie samengetrokken ongeveer tegenover het Maasvák tusschen Maashees en Sambeek, de hoofden der verschillende colonnes aan den kunstweg Venlo—Gennep. Er werd rust gehouden.

2. *Eigen toestand.*

Zie algemeenen en bijzonderen oorlogstoestand.

3. *Opdracht VIII Divisie.*

Teneinde den N.vleugel van ons leger te beschermen tegen het ingrijpen van de X Roode Cav. Div., moet de VIII Div. zich bij het aanbreken van den dag van 2 Juli in N.O. richting verplaatsen volgens de as Valkenswaard—Leende—Zomeren, om zoo mogelijk het oprukken des vijands aan de Zuid Willemsvaart in het vak Het Eind (inbegrepen, blad Eindhoven vt. 38—50)—Lierop (inbegrepen) te beletten.

Mocht echter de vijandelijke Cav.Div. in den nacht van 1 op 2 Juli de Peel zijn overgetrokken, dan moet de VIII Div. niet verder oprukken dan tot den Oostrand van het bedekte terrein bij Sterksel en Heeze en aldaar een doordringen des vijands in Westelijke of Zuid-Westelijke richting beletten. Genoemde rand moet, desnoods met inzetting van *alle beschikbare krachten*, worden bereikt.

4. *Opdracht Lt.B.*

De Lt.B. heeft opdracht zich niet in een beslissend gevecht met den vijand in te laten, doch onder vertraging van diens opmarsch terug te trekken volgens de as Helmond—Geldrop, daarbij steeds de linkerflank van de VIII Div. dekkende.

5. *De I Verk.A.* treedt vanaf 1 Juli 21.00 onder de bevelen van C.-VIII Div.

6. *Verband.*

Tusschen I D.G. en VIII Div. te onderhouden door de zorg van C.-I D.G. en dit verband tot stand te brengen in de as Het Eind—Schrumberg (blad Valkenswaard vt. 27—69).

Tusschen VIII Div. en Lt.B. te onderhouden door de Lt.B. en dit verband zoo noodig tot stand te brengen langs de as Achterbroek (blad Eindhoven vt. 35—57)—Kreil (blad Eindhoven vt. 27—53).

¹⁾ Bestaande o.m. uit: 4 regimenten huzaren, 1 bataljon wielrijders, 1 regiment inf. à 3 bataljons, vervoerd op auto's, 1 regiment rijdende artillerie à 2 Afdn. 7 veld en 1 Afd. 10 l. (motortractie).

7. *Vliegdiens.*

De IV Vl.Gr. is ter beschikking van C.-VIII Div. vanaf heden 20.00. Vliegveld te Luyksgestel. Deze vliegtuiggroep werkt tevens ten behoeve van de Lt.B.

C.Lt.B. richt zijne opdrachten voor den vliegdiens aan C.-VIII Div., welke laatstgenoemde commandant gehouden is aan die opdrachten te voldoen.

C.L.D.G. IV meldt zich te 20.00 op ep. C.-VIII Div.

8. *Commandoposten.*

.....

 Aan
 enz.

.....

 De Luitenant-Generaal,
 enz.

Op 2 Juli te 2.00 bereikt C.-VIII Div. het bericht, dat de Lt.B. niet is kunnen oprukken tot Deurne, Bakel, Handel. Deze plaatsen waren door den vijand bezet. De hoofdmacht van de Lt.B. is aan de Zuid Willemsvaart gebleven in de omgeving Helmond—Aarle.

Gevraagd:

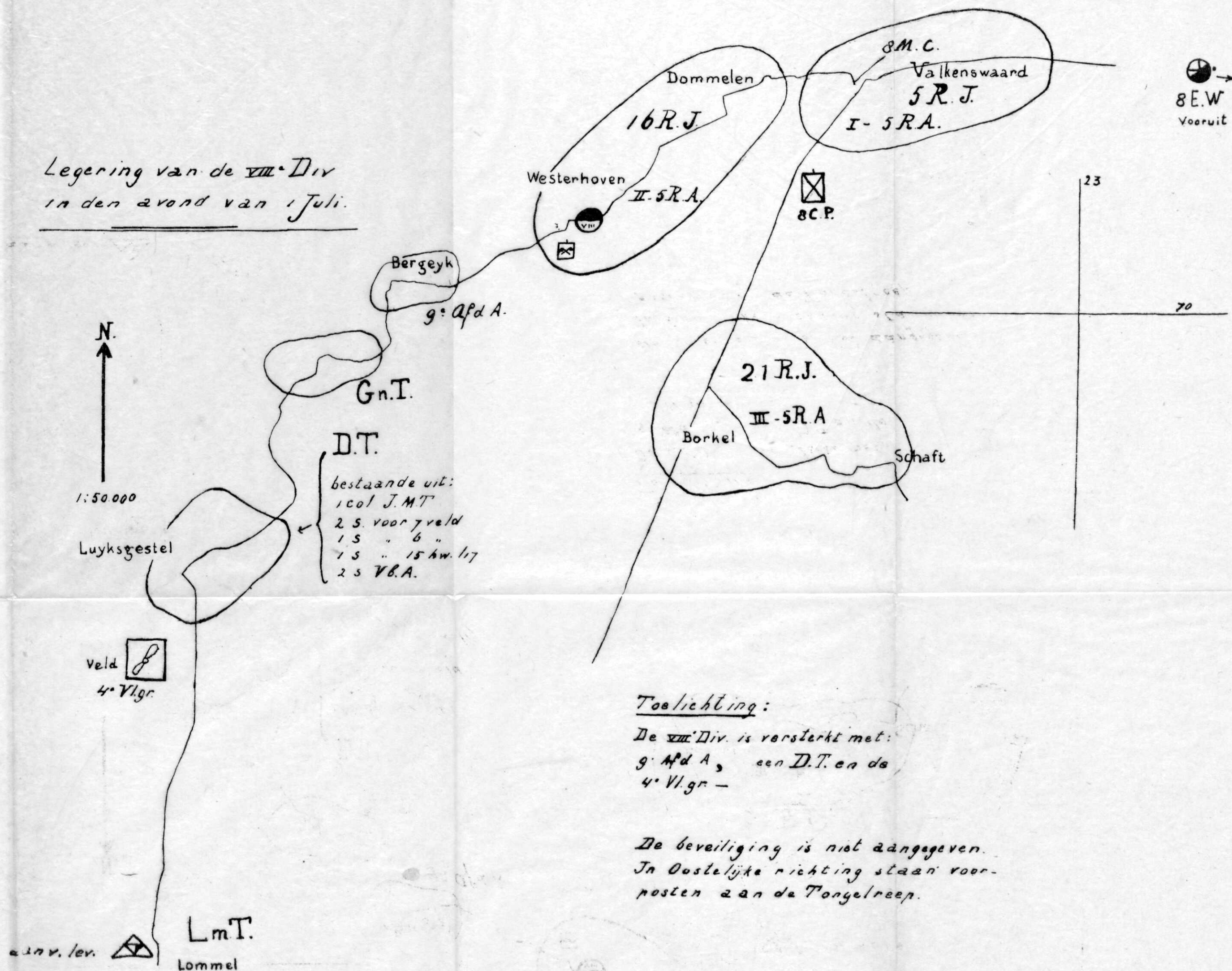
a. Op welke wijze stelt C.-VIII Div. zich voor bij het aanbreken van den dag van 2 Juli zijne divisie te verplaatsen?

b. Stel de divisie op de krijgsspelkaart op als de hoofdmacht bezig is het open terrein tusschen Valkenswaard en Leende over te trekken en de D.C. voorts nog bericht heeft ontvangen, dat de Lt.B. en de lichte troepen, waarover de divisie beschikt, sinds het aanbreken van den dag aan de Zuid Willemsvaart in gevecht zijn met vijandelijke lichte troepen (I Verk.A. werd in den nacht uit Liesel en Heusden verdreven).

Deze beide en tevens laatste onderstellingen hopen wij in de volgende aflevering uit te werken.

(Slot volgt.)

Legering van de VIII Div
in den avond van 1 Juli.

Toelichting:

De VIII Div. is versterkt met:
9e Afd A, een D.T. en de
4e Vlgr. —

De beveiliging is niet aangegeven.
In Oostelijke richting staan voor-
posten aan de Tongelreep.

Hoerstrand bij de
op 11 Juli 1900

(Schiedamschen dijkweg)

N.

1:50.000

III D.G.

Toelichting

▨ = voorhoede-
bataljon.

4E.W. en 6C.W. zitten in de lijn van
de voorhoede bataljons.

4C.R. pro. memorie

De hoofdmacht rukte op tot zij met
het hoofd aan den kunstweg Loenen-
Woestehoore is gekomen (Was reeds gelast door den D.C.)

De hoofdmacht manœuvreert in 2 colonnes
rechts in R.J. (-I); links in III-8R.J. en 19R.J.
scheidinglijn tusschen beide colonnes: pro. memorie

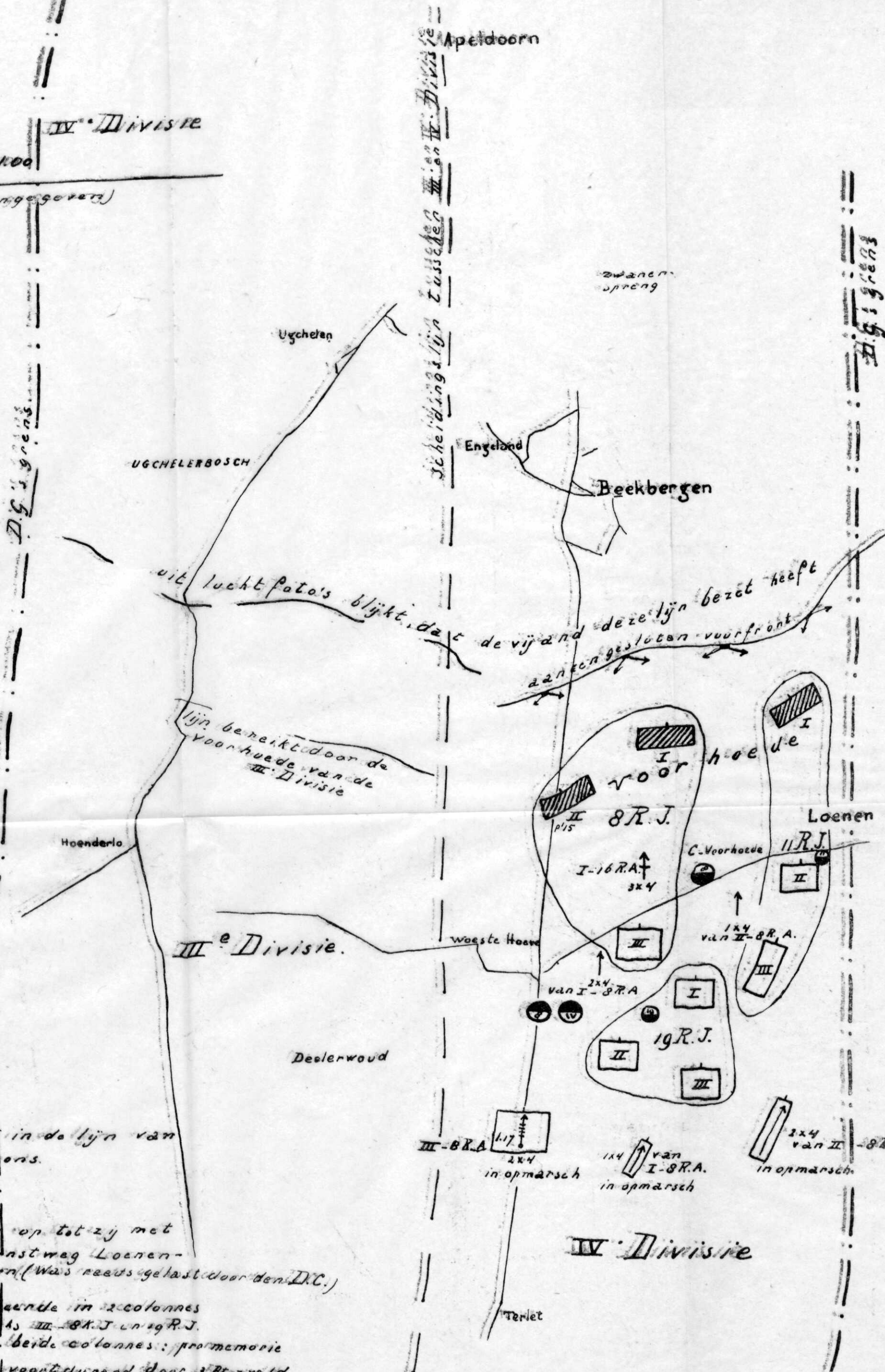
De voorhoede moet voortdurend door 3 Blz veld
kunnen worden gesteund

I-16R.A. manœuvreert achter het eerste bataljon van de
linkercolonne. De Afd. is zoo juist op last van den D.C.
in stelling gekomen om de voorhoede te steunen

D.G. 1900

Scheidinglijn tusschen III en IV Divisie

D.G. 1900

IV Divisie

I D.G.

Een opleidingssysteem.

DOOR

W. J. K. BAAIJ,

Eerste-Luitenant der Infanterie.

In de Revue d'Infanterie van 1929 verscheen in de laatste afleveringen een studie van den Generaal DE BARBEYRAC DE ST. MAURICE over een opleidingsstelsel, waarvan de bestudeering voor ons, vooral in dezen tijd, nu nog gezocht wordt naar een goed en practisch systeem, van groote beteekenis is.

De studie is later in een afzonderlijk werkje, „L'Instruction des appelés des contingents annuel dans le service à court terme”, gepubliceerd.

Hoewel wij ons niet in alle opzichten met het door den Gen. DE BARBEYRAC ontwikkelde stelsel kunnen vereenigen en een zonder meer overnemen van dit stelsel voor ons leger onmogelijk zou zijn, doordat wij onder geheel andere omstandigheden oefenen dan in Frankrijk het geval is, achten wij den inhoud van dit werkje belangrijk genoeg om de aandacht hierop te vestigen en het nader te beschouwen.

Zelfs wanneer we rekening houden met de noodzakelijk geworden specialiseering, moet de moderne reeruit zeer veel leeren. Het onderwijs is vooral op de praktijk gericht. Van vele handelingen moet de kennis zóó diep bij den soldaat zijn ingeworteld, dat hij deze als een soort reflexbeweging verricht. De soldaat krijgt dan gelegenheid om zijn denkvermogen te concentreeren op het gebruik maken van het terrein, hetgeen vooral in de „zône de mort” een factor van groote beteekenis is, omdat hier zoovele zenuwstorende invloeden op den man inwerken, dat hij alle andere zaken als het ware „automatisch” moet verrichten.

Hieruit volgt voor den Schrijver de eisch van het opstellen van juiste, vaststaande en onveranderlijke regels, die bij ieder onderdeel van de opleiding aan den soldaat steeds opnieuw worden voorgehouden en naar welke hij moet handelen.

Dit brengt den Schrijver tot het weder invoeren van het schema en doet hem werkkaarten ontwerpen, waarop de daarvoor in aanmerking komende handelingen (in hoofdzaak de technische) als het ware worden ontleed en den soldaat in hare elementen worden geleerd.

Het vorenstaande wordt nog belangrijker wanneer men bedenkt, dat de reeruit na afloop van zijn eerste-oefening alleen gedurende enkele herhalingsoefeningen (in Frankrijk 60 dagen, bij ons wettelijk 40 dagen, practisch 34 dagen) onder de wapenen komt, om het geleerde te

onderhouden en dan toch geëischt moet worden, dat hij, in geval van oorlog, direct als geoefend man zijn plaats in het legerraderwerk kan innemen.

De na-oorlogsche opleiding is in wezen geheel anders dan die van vóór 1914. Onder de vele factoren, welke hierop van invloed zijn, noemen we, dat de dienstplichtigen thans voor een groot gedeelte worden opgeleid voor de bediening van automatische wapens, van verschillende verbindingsmiddelen, enz. Voor dit alles is een nauwe samenwerking tusschen de voor deze bedieningen aangewezen manschappen noodig, terwijl voor de waarde van de ploeg niet de geoefendheid van iederen man afzonderlijk, maar de bekwaamheid van de geheele ploeg doorslaggevend is. In dit opzicht is dus de opleiding niet individueel, maar meer collectief.

Nog een andere factor oefent invloed uit op de opleiding. In het moderne gevecht is de soldaat — hieronder moet ook worden verstaan de ploeg soldaten, die te zamen de bediening van een wapen, de bezetting van een verbindingspost, enz. vormen — meer dan vroeger aan zichzelf overgelaten, terwijl de invloed van aanvoerders zich minder sterk doet gevoelen. De storende invloeden van het hedendaagsche gevecht zijn toegenomen; de kracht van het vuur is veel grooter dan vóór 1914; de inwerking van gassen, van luchtgevaar, enz. zijn even zoovele factoren, welke ook op grooten afstand van den vijand hunne ontzenuwende invloeden kunnen doen gelden. Daarom is het — nog meer dan vroeger — geboden om den man de verrichtingen, welke meer van technischen aard zijn, als het ware automatisch te doen uitvoeren.

In Frankrijk doen zich — evenals bij ons — vele moeilijkheden voor!

De opkomst heeft plaats in ploegen (twee), welke ieder weer onderverdeeld moeten worden in een aantal „opleidingen.”

Door het ontbreken van het vooroefenings-instituut is de toestand, wat de verdeling in „klassen” betreft, in Frankrijk natuurlijk gunstiger dan bij ons.

Het instructief kader is onvoldoende en moet worden aangevuld (soms voor $\frac{3}{4}$ of $\frac{4}{5}$) met reserve-personeel, dat onvoldoende of geen ervaring bezit. Het beroepskader moet — noodgedwongen — nogal eens verwisselen, hetgeen een ernstig nadeel vormt. De Gen. DE BARBEYRAC onderschat deze bezwaren niet, echter: „Il faut agir quand-même et pleinement réussir, en envisageant les difficultés seulement comme des données d'un problème qu'il faut résoudre à tout prix.”

De Gen. DE BARBEYRAC verdeelt de opleiding in twee periodes; de eerste periode omvat de elementaire opleiding, „durée d'instruction des recrues”, de tweede omvat de voortgezette opleiding. De duur van de eerste periode is 16 weken. De vaststelling hiervan is gegrond op practische overwegingen; na dien tijd valt er, door noodzakelijke detacheringen, employementen, enz., niet meer op een geregelde opleiding te rekenen.

Wij willen op deze omstandigheid uitdrukkelijk de aandacht vestigen en alleen eruit besluiten hoe slecht een legersysteem is, waarin van een eerste-oefentijd van 18 maanden (sindsdien tot 12 maanden teruggebracht) slechts 4 maanden onafgebroken beschikbaar zijn voor de eigenlijke opleiding en de andere tijd daarvoor maar ten deele wordt benut. Voor hen, die hieruit een argument zouden willen halen om te betoogen, dat onze eerste-oefentijd daarom zeker lang genoeg is, willen wij de aandacht vestigen op de omstandigheid, dat, zij het ook niet geregeld, de opleiding na afloop van de eerste periode wordt voortgezet. De tijd, gedurende welken de man practischen dienst verricht, is derhalve altijd nog langer dan bij ons.

Verder blijft de man in het militaire verband in de onderdeelen, die straks de „oorlogsonderdeelen” zullen zijn. Hieruit volgt, dat de vorming van compagnieën, d.w.z. een eenheid onder één commandant, a.h.w. in vreedstijd plaats heeft. Dit groote voordeel mag zeker niet uit het oog worden verloren. Bovendien mag niet onvermeld blijven, dat men in Frankrijk bezig is de detacheringen, enz. te verminderen door het in dienst nemen van burgerpersoneel. Dit was één van de voorwaarden, welke golden voor de vermindering van den dienstitijd tot één jaar!

De Schrijver heeft dezen tijd van 4 maanden vastgesteld, omdat dan iedere reeruit dag in dag uit ter beschikking is en derhalve met *allen* intensief kan worden geoefend.

Het door den Schrijver uitgewerkte systeem is op dezen door de omstandigheden geboden tijdduur gegrond.

Is de eerste opleidingsperiode geëindigd, dan moeten de dienstplichtigen volledig in staat zijn hunne functie in het moderne gevecht te vervullen; als criterium eischt de Generaal DE BARBEYRAC, dat een bataljon, bestaande uit reeruiten, die 4 maanden geoefend zijn, in staat moet zijn om deel te nemen aan manoeuvres van een regiment of hoogere eenheid met al de daarbij behoorende middelen. Daarenboven moet het grootste deel van de reeruiten in staat zijn om chef d'équipe, de pièce, enz. te zijn en moet een zeker aantal kunnen optreden als groepscommandant.

Alvorens hierover ons oordeel uit te spreken, zouden wij die bataljons van den Gen. DE BARBEYRAC willen zien optreden. Voorloopig staan wij tegenover deze eischen nog eenigszins sceptisch. Er zijn echter eenige omstandigheden, welke wij onder de aandacht van onze lezers willen brengen en welke het groote verschil, dat bestaat tusschen de eischen, waaraan volgens onze „Grondslagen en Regeling Opleiding Infanterie” na 4 maanden moet worden voldaan en de eischen, welke de Gen. DE BARBEYRAC meent te kunnen stellen, voor een groot gedeelte verklaren.

1. Frankrijk kent geen vooroefenings-instituut. Zelfs al zou het mogelijk zijn om in 4 maanden meer te bereiken dan hetgeen punt 30

van de „Grondslagen Opl. Infie” voorschrijft, dan verzet zich hier te lande daartegen de overweging, dat na 4 maanden de voorgeoefenden hun intrede in het leger doen, waarvan, gelet op de bij het vooroefenings-instituut aanwezige oefeningsvoorwaarden, zeker niet méér geëischt kan worden dan thans het geval is. Naar onze meening kan men dan ook bij ons niet verder gaan dan de sectie.

2. In het stelsel DE BARBEYRAC wordt in het garnizoen bijna geen tijd besteed aan compagnies-oefeningen en in het geheel geen tijd aan bataljons-oefeningen. Deze hebben eerst in het oefenkamp, aan het einde van de genoemde eerste periode van 4 maanden, plaats. Het behoeft geen betoog dat daardoor de oefeningsvoorwaarden in Frankrijk zooveel gunstiger zijn dan bij ons, dat ook uit dien hoofde een navolging van de eischen van Gen. DE BARBEYRAC voor ons niet mogelijk zou zijn.

Ten slotte vestigen wij de aandacht op de door den Gen. DE BARBEYRAC geuite noodzakelijkheid om in de oefenkampen veel oefeningen te houden met scherpe patronen, n.l. gevechtsoefeningen met de sectie, de compagnie, enz. De schietterreinen moeten zoodanig zijn ingericht dat hieraan kan worden voldaan. De „veiligheid” moet zoodanig zijn, dat deze tactische vuren mogelijk zijn.

Als logisch gevolg van het opleidingssysteem „DE BARBEYRAC”, dat we ook het „automatische systeem” zouden kunnen noemen, zien we het schema een plaats innemen in zijn stelsel.

Deze schema's zijn noodig voor die gevallen, waarin men vermoedelijk geen tijd tot nadenken heeft en het instinctmatig handelen op den voorgrond treedt; zij zijn overbodig voor de verdediging, coups de main, nachtgevechten, enz. Dit laatste moge zonderling schijnen; de redenen, welke de ontwerper daarvoor geeft, zijn logisch. Immers voor coups de main, nachtgevechten, enz. heeft men gelegenheid — moet men gelegenheid hebben — om de actie zorgvuldig voor te bereiden en krijgt ieder eigenlijk zijn afgeronde taak in het geheel. Daarom kunnen dan schema's vervallen.

Hierbij valt nog een belangrijke opmerking te maken, n.l., dat bij de opleiding het „aanvallend” gevecht de hoofdschotel moet vormen. En daarbij stelt de Gen. DE BARBEYRAC als hoofdvoorwaarde dat men „leçons de l'abordage” moet geven, welke lessen dagelijks met zeer veel zorg moeten worden gehouden. Dit toch is, ook voor den lageren aanvoerder en den soldaat, het moeilijkste gedeelte van het gevecht; derhalve zal het „zwaartepunt” van de opleiding hierop moeten vallen. De schema's moeten beperkt blijven tot de sectie. Voor eenheden van hoogere orde wisselen de omstandigheden te veel en zullen de commandanten veelal de gelegenheid hebben een oogenblik na te denken, voor de noodige besluiten worden genomen en bevelen gegeven.

Nòch voor de groep, nòch voor de sectie zijn de wijzen, waarop

men de samenstellende deelen kan groepeeren, zóó uiteenlopend, dat dit de opstelling van de schema's zou beletten.

Anderzijds mag dit schema weer niet zóó worden opgevat, dat het ten allen tijde en onder alle omstandigheden onveranderlijk is. Men vergete de uitspraak van het Fransche infanterie-reglement niet: „ce n'est que le terrain qui commande.”

De Gen. DE BARBEYRAC wenscht de granaat-geweerschutters per sectie vereenigd bij den S.C. Dit is voor den S.C. het middel om altijd nog invloed op het gevecht van zijne sectie uit te oefenen, als de invloed op zijn vlakbaanvuurmonden verloren gaat. Wij verwijzen den belangstellenden lezer verder naar de beschouwingen van den Schrijver zelf.

Eén van de eerste voorwaarden, waaraan moet worden voldaan, is, dat de opleiding eenvoudig zij. Men zal zorgvuldig moeten overwegen, welke onderwerpen bepaald in het eerste tijdperk moeten worden onderwezen en welke verschoven kunnen worden naar het tweede, hetzij omdat ze niet onmisbaar zijn, hetzij omdat zij zich niet leenen tot de zoo gewenschte reflex-handelingen.

Daarna worden de verschillende in het eerste tijdperk te onderwijzen onderwerpen opnieuw onderzocht, waarbij ze worden onderverdeeld in een „ordre d'urgence” en gedetailleerd verdeeld over de verschillende oefendagen.

Het spreekt eigenlijk vanzelf, dat de Schrijver de opleiding van de recruten wil specialiseeren. Hij gaat daarin echter niet verder dan bij ons thans gebruikelijk is. Immers, de soldaten moeten wel worden gespecialiseerd als mitrailleur, mortierist, tirailleur, verbindingsman, enz., maar een nog verder gaande specialisatie, waarbij ook nog bijzondere menschen worden gevormd tot schutter, helper (No. 1, No. 2, enz.), acht hij verwerpelijk. Niet alleen omdat op het gevechtveld een verwisseling van functies of een invallen voor een ander steeds mogelijk moet zijn, maar ook omdat alleen op deze wijze bij de vredesopleiding het besef bij allen levendig wordt, dat een automatisch wapen (verbindingsmiddel) ten slotte geen individueel wapen (instrument) is, maar alleen goed kan worden bediend door een uitstekende samenwerking van alle daarvoor aangewezen bedieningsmanschappen.

Het kader.

Hoewel als algemeene regel eigenlijk zou moeten gelden, dat zeker het beroepskader alle lessen moet kunnen geven aan de recruten, geeft de Schrijver de voorkeur aan een ander systeem.

Dit systeem noemt hij „ateliers d'instruction”, waarbij aan ieder kaderlid, overeenkomstig zijn bijzondere geschiktheid, een bepaald onderdeel van de instructie wordt opgedragen. Dit dus in tegenstel-

ling met het ten onzent gehuldigde beginsel van „klasse-onderwijzer”.

In het systeem van den Schrijver worden in de opleidingseenheid allerlei kleine „scholen” gevormd: „ateliers du tir, de la technique et de l'armement et du combat”.

Gedurende de eerste weken van de opleiding wordt nog een bijzonder „atelier” hieraan toegevoegd, n.l. „du rang serré”.

Ieder atelier wordt zoo noodig onderverdeeld in sous-ateliers, b.v. „un sous-atelier de garnissage de charguers, de démontage et de remontage,” enz. Deze bovengenoemde „ateliers” werken tegelijkertijd ieder onder een gespecialiseerd kaderlid.

Daarnaast worden onderscheiden de „ateliers éducation physique et éducation militaire et morale”, welke niet tegelijk met de voorgaande kunnen werken. Voor de laatste is de C. C. de aangewezen leider.

Wij achten dit stelsel niet aan te bevelen en geven de voorkeur aan het bij ons gehuldigde stelsel van „klasse-onderwijzers”. Tegen het systeem van den Gen. DE BARBEYRAC pleit, dat het kader zeer onpersoonlijk tegenover de recruten staat. Den mensch als zoodanig kennen zij minder dan wanneer de onderwijzer een bepaalde klasse krijgt en hij deze klasse opleidt in alle onderdeelen van de instructie.

Daarenboven moet meermalen de gelegenheid bestaan om bij het eene deel van het onderricht te verwijzen naar en gebruik te maken van andere onderdeelen van dit onderricht. Dit kan alleen goed gebeuren wanneer eenzelfde onderwijzer les geeft aan eenzelfde klasse. Wij zonderen hiervan de lichamelijke en moreele opvoeding uit. Het eerste onderricht kan niet door een ieder gegeven worden, het laatste kan het best worden toevertrouwd, zooals ook de Gen. DE BARBEYRAC wenscht, aan den C. C. en zijn officieren.

Het onderricht aan recruten is niet van dien aard, dat voor ieder onderdeel een afzonderlijke studie noodig is; ieder instructeur *moet en kan* in staat zijn alle onderwerpen te behandelen. Wij beschouwen het systeem eerder als een nadeel dan als een voordeel, omdat het ons ten slotte instructeurs geeft, die slechts een deel van hun taak volledig beheerschen.

Na de zesde opleidingsweek wordt het „atelier du rang serré” opgeheven en exerceert de compagnie 's morgens en 's middags \pm 15 minuten onder bevel van den C.C.

Voor den veld- en garnizoensdienst zijn geen afzonderlijke „ateliers” noodig. Hier wordt het onderricht gegeven door het organieke kader, secties- of compagnies-gewijze.

Wedstrijden.

De Schrijver hecht groote waarde aan wedstrijden; deze toch zijn „épreuves de contrôle périodique”, waaruit waardevolle gegevens kunnen worden geput voor alle onderdeelen van de instructie. De

programma's worden door den R. C. vastgesteld en \pm 6 weken voor den datum, waarop de wedstrijd zal plaats vinden, aan den troep bekend gemaakt. Deze wedstrijden dragen een totaal ander karakter dan wij gewoon zijn; zij omvatten onderwerpen, welke het bewijs moeten leveren, dat de instructie vruchten heeft afgeworpen. Eventueel worden klasse-gewijze onderscheidingen gegeven en een extra verlof.

De af te leggen proeven worden in twee deelen gesplitst:

- a. individueele,
- b. collectieve.

Ad. a. Omvat de behandeling van het geweer, pistool, enz.; schieten; uit en in elkaar nemen van den mitrailleur; sportieve eischen, als loopen, springen, schermen, enz.

Ad. b. Dit zijn de belangrijkste, waarbij de vertrouwdheid van de groep, de bediening, enz. in haar geheel wordt beoordeeld (zie hetgeen we hieronder onder programma's vermelden).

Bij deze wedstrijden treden dus geen speciaal afgerichte ploegen in het krijt met het doel een korpsprijs te veroveren. De wedstrijden zijn geen „sportwedstrijden”, al vormt de sport een onderdeel, voor zoover deze een bewijs is van de voor den oorlogs-soldaat noodige lichaamsontwikkeling.

De wedstrijden worden gehouden in militaire vakken en zijn feitelijk een aangename vorm voor het afleggen van een proef, waarbij aan hen, die uitblinken, hetzij individueel, hetzij als ploeg (collectieve wapens, verbindingsmiddelen, enz.), een extra belooning wordt gegeven.

Vooraf dit laatste achten wij zeer juist, omdat hierbij niet een enkele „uitbinker” den prijs behaalt, maar de waarde van de ploeg feitelijk wordt bepaald door de minder goeden en dus een beter denkbeeld wordt verkregen van den graad van geoefendheid.

Programma's.

Het eerste tijdvak van 4 maanden wordt in eenige perioden verdeeld (wij geven hier alleen de verdeling voor de zomerploeg).

- 1e periode: duur 6 weken;
- 2e „ „ 4 „ ;
- 3e „ „ 6 „ , welke laatste in een kamp wordt doorgebracht.

Na afloop van iedere periode volgen een contrôle en een wedstrijd.

De aan de recruten te onderwijzen onderwerpen zijn:

- a. lichamelijke ontwikkeling;
- b. militaire en moreele opvoeding;
- c. gesloten orde;

- d. techniek en bewapening;
- e. schieten;
- f. gevecht;
- g. velddienst;
- h. garnizoensdienst.

De programma's worden voor iedere opleidingseenheid en per periode vastgesteld door den R.C. Deze regelt ook de oefeningen in het kamp, de wedstrijden en de oefeningen voor het tweede tijdvak.

In deze programma's, waarvoor wij verder naar het werkje verwijzen, worden in het algemeen de te behandelen stof voor ieder der op te leiden speciale groepen vastgelegd en de aan ieder onderdeel te besteden tijd, alsmede eenige details, waaromtrent in het regiment gelijkheid moet heerschen, b.v. de zwaarte der bepakking, enz.

Als beginsel geldt nog: „Pas de théorie inutile, des actions pratiques précises et une nomenclature réduite aux pièces qui sont nécessairement touchées par les hommes.”

T. a. v. deze programma's volstaan we nog met de volgende opmerkingen, waarbij wij nog eens de aandacht erop vestigen, dat deze programma's alleen gelden voor de eerste 4 maanden:

a. Lichamelijke opvoeding, voor allen gelijk. De geheele compagnie oefent op hetzelfde tijdstip, 40 tot 45 min. per dag.

Het doel is: den soldaat op te leiden tot „gevechtssoldaat”, derhalve „surtout développer la hardiesse, le cran et la combativité.”

Men moet oppassen om niet te vervallen in „cabotinisme sportif ou athlétique en chauffant des poulains de classe ou des équipes de championnat.”

b. Militaire en moreele opvoeding $\pm 3\frac{1}{2}$ uur per week, in lessen van 20 tot 40 min. De lessen worden bij voorkeur gegeven door den C.C. en zijn officieren. Men kiese ook onderwerpen uit het tegenwoordige leven en volsta niet met verhalen van „oude geschiedenis”.

c. Gesloten orde. In de eerste perioden wordt hieraan vrij veel tijd ingeruimd; later vermindert dit tot ± 15 minuten onder commando van den C. C.

d. Techniek en wapenkennis. Vooral bij dit onderricht moet het doel zijn, dat de recruten worden opgevoed in „virtuosité et réflexes.” In den aanvang wordt hieraan veel tijd besteed en in geen geval mag er een dag voorbijgaan zonder dat dit deel beoefend is.

e. Schietonderricht. Onderscheid wordt gemaakt tusschen: schietonderricht voor automatische wapens (mitrailleurs),

„ „ „ individueel vuur (geweer en granaten V. B.).
Het eerste begint zeer spoedig, het tweede volgt eerst later.

De C. C. zorgt voor een behoorlijke samenwerking tusschen de „ateliers de tir” en de „ateliers de technique”.

f. Gevecht. Het aanvallend gevecht is hoofdzaak. Het begint reeds van den eersten dag af; het is echter geen vereischte, dat de manschappen direct gewapend uitrukken. Men kan hun al veel leeren zonder dat zij wapens medevoeren, n.l.: de verschillende formaties, overgang van de eene naar de andere formatie, snel het terrein overzien, er gebruik van leeren maken, enz. Bij dit deel van het onderricht leert men ook het versterken van het terrein.

g. Velddienst, \pm 1 uur per week; deze begint in de tweede week van de laatste periode; men begrenst zich tot posten, patrouilles en de camouflage.

h. Garnizoensdienst. Deze lessen beginnen op denzelfden tijd als de velddienst, \pm 1 uur per week.

Werkplans.

Op den grondslag, vastgesteld door de hiervoren besproken programma's, werken de B.C. en de C.Cn. een werkplan uit.

De B.C. geeft daartoe de noodige werkprogramma's, bevattende:

1. Verdeeling lokalen, terreinen, enz.
2. De te onderwijzen onderwerpen.
3. Werktijd en verdeeling over de onderdeelen van de instructie.
4. Controle van de resultaten.

Deze plans worden den R. C. ter goedkeuring aangeboden en dienen als basis voor de werkprogramma's van de C.Cn., die de te behandelen onderwerpen verdeelen in „dagtableaux.”

Werkkaarten.

Voor het onderwijs aan de recruten worden werkkaarten samengesteld. Deze werkkaarten bestaan uit twee soorten:

a. Werkkaarten, welke bestemd zijn voor de instructeurs en waarop zij de lesprogramma's voor iedere les aangegeven vinden. Hoewel dit niet nadrukkelijk wordt gezegd, schijnt het de bedoeling te zijn dat ook de recruten dergelijke kaarten ontvangen. Vooral onderwerpen, als lichamelijke en moreele opvoeding, velddienst, gesloten exercitie, enz., vallen onder deze soort.

b. Werkkaarten, waarop de achtereenvolgende handelingen, die *steeds* verricht moeten worden op een bepaald commando, onafhankelijk van de omstandigheden, nauwkeurig zijn aangegeven, alsmede de hiervoor volgens de practische ervaring noodige gemiddelde tijd (vitesse-type). Voor de bediening van mitrailleurs, enz., waarbij eenige menschen moeten samenwerken, worden nog onderscheiden:

1. Kaarten, waarop de handelingen van ieder der bedieningsmanschappen zijn verzameld en derhalve meer bestemd zijn voor het kader.

2. Kaarten, voor ieder der bedieningsmanschappen bestemd, waarop deze handelingen voor ieder afzonderlijk zijn aangegeven.

Voor voorbeelden, enz. moeten wij naar het werkje verwijzen.

Wij hebben in het voorgaande de voornaamste punten uit deze belangwekkende studie besproken. Ieder dezer punten eischt feitelijk een nauwgezette studie en overweging, vooral om na te gaan in hoeverre het goede hieruit voor ons kan worden overgenomen met de daarvoor noodzakelijke wijzigingen, omdat wij nu eenmaal onder andere verhoudingen oefenen. Enkele punten, welke ons opvielen of waarin wij met den Schrijver van meening verschillen, hebben wij zeer in het kort aangegeven.

Het doel van dit opstel was dan ook niet — en kon dit ook niet zijn — om alle zaken grondig te bespreken, maar de aandacht van hen, wien de opleiding van den Nederlandschen soldaat ter harte gaat, op dat werkje te vestigen.

Gegevens vreemde legers (Maart 1931).

BELGIE XLIII.

Landsverdediging.

In „Gegevens vreemde legers” (April 1930) werd reeds ten aanzien van de landsverdediging — meer in het bijzonder van de *grensverdediging* — een en ander meegedeeld; echter kon daaromtrent nog maar weinig als vaststaand worden aangemerkt. Thans, dus een elftal maanden later, leeft men in België nog steeds in het teken van de problemen van de landsverdediging, blijkbaar zonder dat een definitieve oplossing is gevonden of althans aangenomen. Wel zijn in de Belgische en andere dagbladen reeksen van artikelen verschenen over de voorgenomen plannen van de regeering, doch deze spreken elkander dikwijls tegen en geven alzoo te weinig houvast om er een afgeronde gevolgtrekking uit te kunnen maken. Daar het evenwel zijn nut kan hebben, de aandacht aan een en ander te wijden, willen wij hieronder de hoofdzaken vermelden uit hetgeen over de Belgische landsverdediging is gezegd of geschreven, waarbij zich de gelegenheid zal voordoen ook de meening van buiten de Belgische regeering staande personen te vermelden.

Actueel is bij deze gelegenheid weer geworden het verdrag van Locarno (1925) en het Fransch-Belgisch militair accoord van 1920. Tegen dit laatste is thans in België van bepaalde zijde een sterke actie opgetreden, aangezien men de meening is toegedaan, dat het verdrag van Locarno het Fransch-Belgisch militair accoord overbodig maakt. Hoewel dit accoord geheim is, bestaat omtrent de *algemeene strekking* geen twijfel. Volgens regeeringsverklaringen is het zuiver defensief en het luidt — zooals het Belgische kamerlid DEVÈZE het uitdrukte — bij benadering als volgt: „En cas d'agression non-provoquée les forces militaires des deux pays coöpereront dans les conditions suivantes . . . etc. . . . (Autant de) divisions seront placées à . . . (tel endroit)”.

Voorts moge hier nog eens naar voren worden gebracht, dat het verdrag van Locarno t.a.v. België in hoofdzaak het volgende inhoudt:

1°. De contracteerende partijen garandeeren den territorialen status quo (welke voortvloeit uit de grenzen tussehen Duitschland en België en tussehen Duitschland en Frankrijk) en de onschendbaarheid van genoemde grenzen, zooals deze zijn vastgesteld door, of ter uitvoering van het Vredesverdrag, dat op 28 Juni 1919 te Versailles is geteekend, alsmede de nakoming van de bepalingen, voorkomende in de artikelen 42 en 43 van genoemd verdrag nopens de gedemilitariseerde zone.

2°. Duitschland en België en eveneens Duitschland en Frankrijk verbinden zich wederkeerig, nòch van de eene zijde, nòch van de

andere zijde over te gaan tot eenigen aanval of inval en nòch van de eene zijde nòch van de andere zijde in eenig geval zijn toevlucht te nemen tot oorlog, uitgenomen tot zelfverdediging of wegens redenen, goedgekeurd door den Volkenbond.

3°. Genoemde landen verbinden zich langs vreedzamen weg te regelen alle vraagpunten, van welken aard ook, die tusschen hen zouden rijzen en niet langs den gewonen diplomatieken weg zouden kunnen worden opgelost.

Wij willen geen pleidooi houden voor het al of niet aanwezige bestaansrecht of wel voor de al of niet aanwezige noodzakelijkheid voor België van het Fransch-Belgisch militair accoord. De geschiedenis heeft geleerd, dat de waarde van verdragen in een bijzonder licht moet worden gezien en voorts is het de plicht van een staat te zorgen voor zijn veiligheid en daartoe maatregelen te treffen, die in verband met de omstandigheden noodig worden geacht.

Reeds in den loop van 1930 verschenen herhaaldelijk berichten omtrent de bedragen, welke door de Belgische regeering noodig zouden zijn geacht voor het in orde brengen van de landsverdediging. Blijkbaar echter was hieromtrent nog niets definitiefs bepaald (of wel de regeering moet telkens van plan zijn veranderd), althans de bedragen, welke werden genoemd, wisselden af tusschen de 30 millioen en de 2 milliard francs! Zeker is evenwel, dat op de buitengewone begrooting voor 1931 een bedrag van 300 millioen francs werd aangevraagd (zie „Gegevens vreemde legers” Januari 1931). Hoewel in den laatsten tijd weer berichten verschenen omtrent een totaal benoodigd bedrag van 2 milliard, verklaarde de minister van landsverdediging op 28 Januari j.l. in de gezamenlijke vergadering van de financieele commissie en de legercommissie, dat niet 2 milliard, doch 1300 millioen francs benoodigd zouden zijn om de landsverdediging in te richten volgens de beginselen van de regeering. Onder dat bedrag zouden dan begrepen zijn 700 millioen francs voor de luchtvaart en luchtdoelartillerie en 600 millioen francs voor vestingwerken en bewapening.

Hoewel zich nu ten aanzien van de landsverdediging verschillende vraagstukken voordoen, is dit in het bijzonder het geval voor wat betreft het fortificatorisch gedeelte en het is naar aanleiding hiervan, dat zich in hoofdzaak twee stroomingen hebben doen onderscheiden, waarvan als voorstanders moeten worden genoemd de generaal GALLET, Chef van den Generalen Staf, en de gepensioneerde luitenant-generaal HELLEBAUT, tot voor kort commandant van het IIe Legerkorps.

Het is waarschijnlijk, dat het plan van den generaal GALLET in hoofdzaak neerkomt op het herstellen van een deel der forten van Luik, Namen en Antwerpen, in de gedachte dat het Belgische leger¹⁾ —

¹⁾ Volgens minister DE BROQUEVILLE kunnen in 48 uren 15 divisies (dus de reserve en actieve, waaronder de cavaleriedivisies) onder de wapenen zijn.

met 6 divisies als „couverture” — slechts kan dienen tot het vertragen van 's vijands opmarsch en tot het mogelijk maken van de tusschenkomst van geallieerde troepen. Daarom zou men er van moeten afzien de landsverdediging te organiseeren door het oprichten van steunpunten voor mitrailleurs, enz. nabij de grenzen en zou men zich moeten bepalen tot de verdediging van de Maas.

Deze rol van „strategische voorhoede” vindt bij anderen geen instemming, met name niet bij den generaal HELLEBAUT, hierboven genoemd. Deze hield den 8sten Januari j.l. een lezing te Luik, waarin hij zijn standpunt uiteenzette, dat neerkomt op het volgende:

Z.i. zal — indien de plannen van den Belgischen Generalen Staf worden uitgevoerd — bij een Duitschen aanval niets anders worden bereikt dan een herhaling van 1914, d.w.z. een defensief, gevolgd door terugtrekken, steunend op de forten van de Maas. In het gunstigste geval, wanneer Fransche divisies te hulp komen, zal toch het oosten des lands aan een inval moeten worden prijsgegeven. De generaal wil dan ook een verdediging aan de 200 km lange grens¹⁾ en hij acht daartoe noodzakelijk 18 divisies in plaats van 6, zooals deze thans bestaan. Een uitbreiding van het aantal divisies in vreedstijd acht hij daarvoor niet noodig, doch hij wil in oorlogstijd een verdrievoudiging van de 6 en daartoe beschikken over een grooter aantal lichten dan thans voor de 6 actieve divisies noodig is. Volgens hem staart de Belgische Generale Staf zich blind op een „attaque brusquée” van de Reichswehr op *Luik* overeenkomstig het concept van VON SEECKT, terwijl z.i. niets er op duidt, dat Luik daartoe zal worden gekozen; bovendien zijn voor een krachtige verdediging van Luik alle 6 divisies benoodigd. Sceptisch staat hij ook tegenover het Fransch-Belgisch militair accoord en hij acht het de vraag, of Frankrijk onder alle omstandigheden in staat zal zijn het accoord na te komen en eenige divisies op Belgisch gebied zal willen inzetten. „A la guerre nécessité fait loi et le gouvernement français serait coupable, s'il exposait son pays à un désastre pour essayer vainement de secourir ses amis belges”. Dan zouden dus de Belgische divisies slechts kunnen terugtrekken — zij het ook na ernstigen weerstand — op de noordgrens van Frankrijk, meent de generaal.

We laten thans hieronder volgen een beknopt overzicht van hetgeen omtrent de landsverdediging werd gepubliceerd.

Den 22sten Januari heeft een langdurige vergadering plaats gehad van de *Commission de la défense nationale de la Chambre*, waarin, volgens de dagbladen, de minister DE BROQUEVILLE een uiteenzetting gaf van de plannen der regeering dienaangaande, waaraan we het volgende ontleenen:

De plannen zijn ontworpen door een commissie van hoofdofficieren

¹⁾ Vermoedelijk is hierbij inbegrepen een gedeelte grens van Maastricht tot Maceyck.

van verschillende wapens. De forten op den *linker* Maasoever zullen niet worden herbouwd, maar Luik zal een bruggenhoofd vormen ter bescherming van de operatiën daarachter. De forten op den rechter Maasoever zullen bewapend worden met kanonnen met lange dracht.

In 6 dagen zouden 350.000 man¹⁾ te velde kunnen zijn.

Bij tegenslag moeten de troepen terugtrekken op de bruggenhoofden Namen, Luik en Antwerpen.

Antwerpen zal niet weer tot „réduit national” worden ingericht.

Fransche troepen zullen slechts hun tusschenkomst verleen en op uitdrukkelijk verzoek.

Mag men de berichtgeving in de dagbladen als betrouwbaar aanmerken, dan zou België niet alleen op Frankrijk maar ook op Engeland mogen rekenen. In verband daarmee deelt de „Etoile belge” van 23-1-'31 mede, dat minister DE BROQUEVILLE op 22 Januari heeft gezegd, dat er, om de ontschepping van de Engelschen te verzekeren, stellingen moeten worden gemaakt naar de zeezijde te Antwerpen, Gent en Ostende, met tusschengelegen betonnen blokhuisen. In „la Nation belge” van 22-1-'31 wordt als zoodanig genoemd de lijn Sint-Nikolaas — Gent — Brugge — Ostende. Antwerpen zou dus t.a.v. de ontschepping van de Engelschen als een soort bruggenhoofd te beschouwen zijn. In datzelfde artikel, geschreven door een Belgisch hoofd-officier in actieven dienst, worden de plannen, die de regeering aan de Kamer ter goedkeuring zou aanbieden, als volgt omschreven:

1°. Un champ de bataille défensif „frontière”: Anvers — Limbourg — Liège — Luxembourg, articulé à son gauche à la région fortifiée d'Anvers, étayé au centre par la région fortifiée de Liège, se reliant à droite à la région fortifiée de Metz.

2°. Au moins un champ de bataille défensif „intérieur”: Anvers — Louvain — Namur, articulé à son gauche à la région fortifiée d'Anvers, étayé en son centre par la région fortifiée de Namur, se reliant à droite à la région fortifiée de Verdun.

3°. Un réduit, qui comprendrait toute la région s'étendant de l'est d'Anvers à la côte; cette région serait protégée par tout un système d'inondations éventuelles.

Voorts zou, blijkens bedoeld artikel, bij Eben-Emael een fort worden gebouwd (waarschijnlijk hetzelfde als het destijds gewenschte fort bij Lixhe).

Den 28sten Januari gaf minister DE BROQUEVILLE in een gezamenlijke vergadering van meergenoemde financiële en legercommissie een nadere uiteenzetting omtrent de regeeringsplannen. Aan de berichten dienaangaande ontleenen wij het volgende:

¹⁾ Hiertoe behooren uit den aard der zaak ook de reservedivisies. Generaal HELLEBAUT is evenwel van meening, dat de reservedivisies niet eerder dan na \pm 3 weken te velde kunnen worden gebracht, waarbij onvolledige geoefendheid de voornaamste factor is.

Voor landsverdediging is in totaal benodigd niet 2 milliard doch 1300 miljoen francs (700 miljoen voor luchtverdediging en 600 miljoen voor het verdedigingsstelsel, bewapening, enz.). Volgens het plan der regeering zullen 8 van de 12 forten van Luik weer in staat van verdediging worden gebracht.¹⁾ Hetzelfde geldt voor 7 van de forten van de vesting Namen en 16 forten van de vesting Antwerpen. Blijkbaar ligt het ook in het voornemen versterkingen aan te leggen nabij Gent, althans de minister verklaarde, dat het de bedoeling is, reeds in vredes-tijd de forten van Luik, Namen, Antwerpen en *Gent* door de noodige troepen te doen bezetten. De forten van Luik dienen volgens den minister te worden beschouwd als een „base de manoeuvre”; zij moeten het mogelijk maken het Belgische grondgebied tot dichtbij de grens te verdedigen. Eventueel moet het Belgische leger van daar uit, door de Fransche strijdkrachten gesteund, een offensieve beweging in de richting van den Rijn kunnen ondernemen. In 1934 of 1935 zou het verdedigingssysteem gereed kunnen zijn²⁾. Het plan van den generaal HELLEBAUT kan de regeering niet aanvaarden, mede wegens de kosten, welke 3 tot 4 milliard francs zouden bedragen.

Voor het in staat van verdediging brengen van de vesting Antwerpen, zoo luiden de berichten, is een speciale commissie ingesteld, met het doel dit voor te bereiden en daarbij na te gaan, in hoeverre kan worden gebruik gemaakt van het groote aantal schuilplaatsen, tijdens den oorlog door de Duitschers in het noorden der provincie Antwerpen gebouwd. Daarbij zou dan gedacht worden aan het doortrekken van deze verdedigingslinie ten zuiden van het kanaal van Turnhout in de richting van Meehelen, Dendermonde, Gavere (op 13 km bezuiden Gent), waar zij zou aansluiten bij de eveneens ontworpen linie: Kanaal van Terneuzen—Gent—Boven-Schelde. Het fort bij Gent zou bestemd zijn om het scharnier te vormen van een verdedigingslinie, welke zich zou uitstrekken „langsheen het Kanaal van Terneuzen tot aan de „Nederlandsche grens en ten zuiden tot op den linkeroever der „Schelde tot in Henegouwen. Deze linie zal hoofdzakelijk uit een reeks „betonnen blokhuizen en een steeds gereed gehouden inundatiesysteem „bestaan, welker overstromingen zich desgewenscht vooral over de „streek der Moervaart en Langelede in het land van Waas, de Beneden-„Schelde ten Oosten van Gent en de weilanden van de geheele Schelde-„vallei bezuiden Gent zouden uitstrekken”.

Zooals uit het voorgaande blijkt, is het moeilijk uit de velerlei berichten een conclusie te trekken omtrent de definitieve plannen voor de Belgische landsverdediging. Het doel is ook slechts geweest, de lezers op de hoogte te brengen omtrent hetgeen ten aanzien van deze aan-

1) Men mag aannemen, krachtens berichten van veel ouderen datum, dat deze forten reeds geheel of gedeeltelijk hersteld zijn.

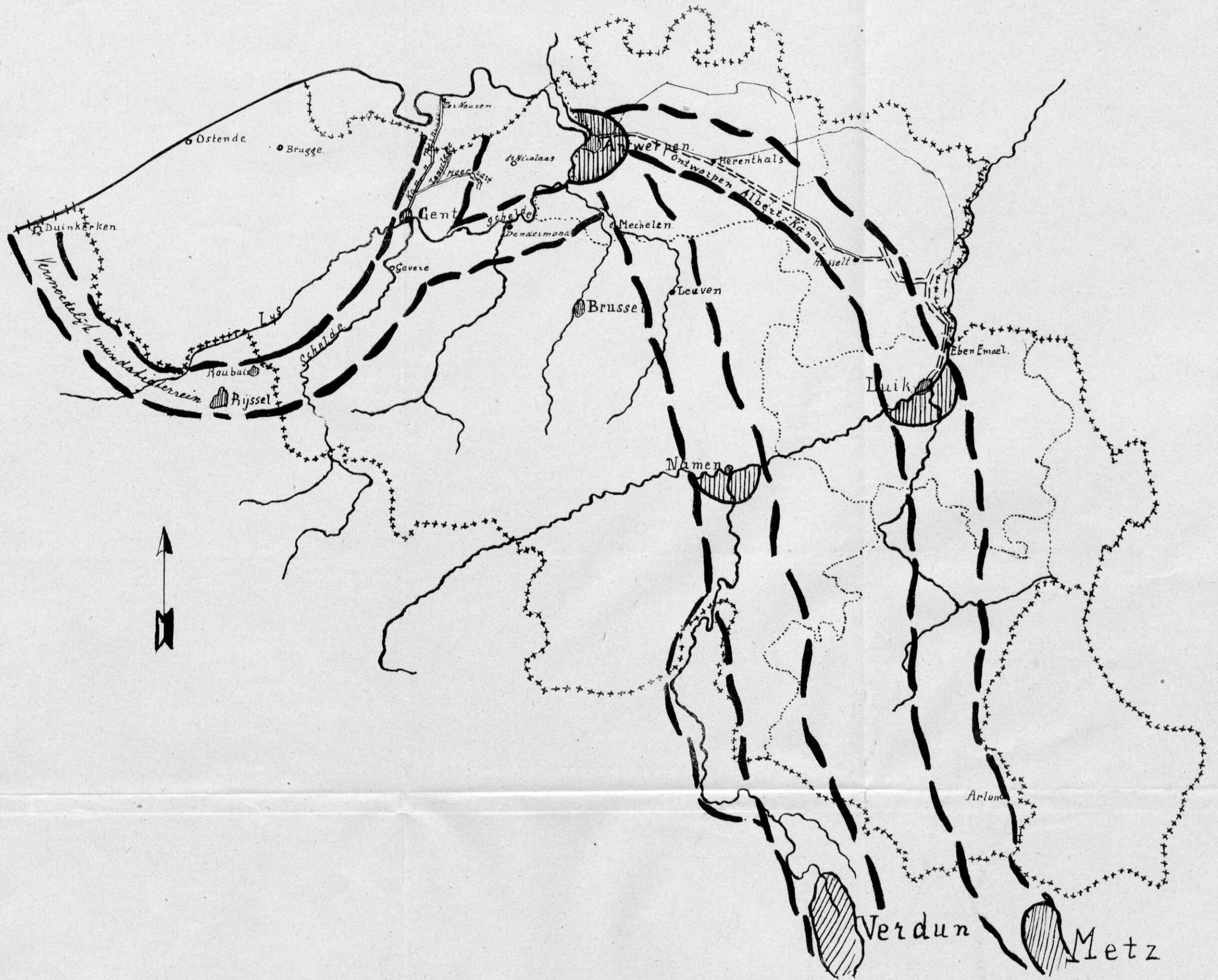
2) Dat is ongeveer gelijktijdig met het gereedkomen van het Fransche verdedigingsstelsel, als aangegeven in „Gegevens vreemde legers” van Maart 1930.

gelegenheid is gezegd en geschreven, zooals reeds in het begin werd meegedeeld. Mogelijk dat bij het verschijnen van deze aflevering reeds meer positieve gegevens bekend zijn geworden, doch het schijnt niet voorbarig thans de gevolgtrekking te maken:

1°. dat het niet de bedoeling is de forten van 1914 weer een beetje „op te knappen” om ze een rol toe te bedeelen als in 1914, maar om ze te onderhouden, naargelang ze kunnen medewerken tot het inrichten van verdedigingsliniën;

2°. dat men de kracht gaat zoeken in een verdedigingssysteem, samengesteld uit „champs de batailles défensifs” met gebruikmaking van „régions fortifiées.

Bij wijze van „beknopte vorm” is ten gerieve van de lezers in groote trekken op de kaart aangegeven hetgeen omtrent de landsverdediging werd gepubliceerd. Met nadruk zij er evenwel op gewezen, dat de toekomst nog zal moeten uitwijzen, wat zich hiervan als definitief plan zal openbaren.

Boekbespreking.

Dienstplichtwet met uitvoeringsvoorschriften voorzien van marginale aantekeningen en alfabetisch register. Uitgaaf Januari 1931. *Alphen aan den Rijn*. N. SAMSON. 1931. Prijs f 1,25.

In handig zakformaat bevat het boekje: de Dienstplichtwet, het Dienstplichtbesluit, de Officieele toelichting van het Dienstplichtbesluit en een Alfabetisch register.

Laatstgenoemd register en de aantekeningen in margine vergemakkelijken het raadplegen van het werkje.

Voor hen, die met bedoelde wet te maken hebben, zal het bezit van het boekje veel gemak opleveren.

C.

Ter aankondiging ontvangen.

Dienstplichtwet met uitvoeringsvoorschriften voorzien van marginale aantekeningen en alfabetisch register. Uitgaaf Januari 1931. *Alphen aan den Rijn*. N. SAMSON. 1931. Prijs f 1,25.
